

Etniciteit als bron van verschil?

Een studie naar de arbeidsduur van autochtone en allochtone vrouwen in Nederland
en de redenen voor hun deelnemingsgedrag
Een kwantitatief en kwalitatief perspectief

Naam: Jumarley Prince

Studentnummer: 289846

Rotterdam, februari 2011

Begeleidster: Dr. R. Keizer

2^e lezer: Prof. Dr. P. A. Dykstra

Erasmus Universiteit Rotterdam

Faculteit der Sociale Wetenschappen, Sociologie

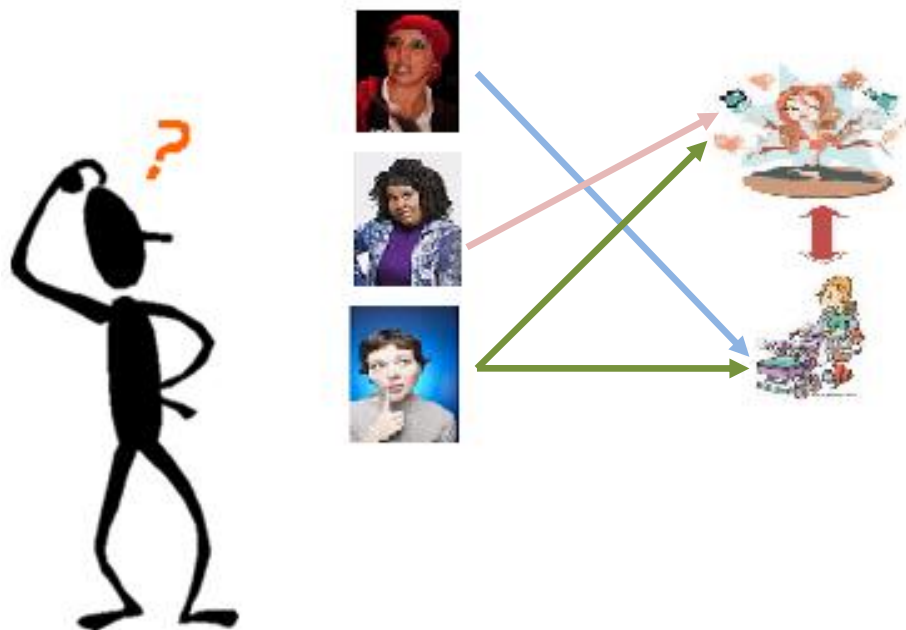
Master: Arbeid, Organisatie & Management

Erasmus Universiteit Rotterdam
Faculteit der Sociale Wetenschappen

Sociologie
Master: Arbeid, Organisatie & Management

Etniciteit als bron van verschil?

Een studie naar de arbeidsduur van autochtone en allochtone vrouwen in Nederland
en de redenen voor hun deelnemingsgedrag
Een kwantitatief en kwalitatief perspectief

Naam: Jumarley Prince
Studentnummer: 289846
Rotterdam, februari 2011

Begeleidster: Dr. R. Keizer
2e lezer: Prof. Dr. P. A. Dykstra

Woord vooraf

Voor u ligt mijn masterscriptie.

Mijn interesse voor het thema van deze scriptie werd gewekt na een hoorcollege over de arbeidsmarktparticipatie van vrouwen over de jaren heen en na het schrijven van een wetenschappelijk artikel over dit thema. Ik vond dit een interessant onderwerp omdat, ondanks de enorme stijging van de arbeidsmarktparticipatie onder Nederlandse vrouwen het afgelopen decennium, er nu veel kritiek op de arbeidsduur van deze vrouwen wordt geleverd. De arbeidsduur blijft in vergelijking met die van andere Europese vrouwen ver achter. Het is dus de vraag waarom Nederlandse vrouwen zich tot op heden slechts deeltijd beschikbaar stellen op de arbeidsmarkt en wat hun redenen hiervoor zijn.

Dit onderwerp heb ik nu in deze masterscriptie behandeld, waarbij ik stil stond bij de factoren die van invloed zijn op de arbeidsduur van vrouwen op de Nederlandse arbeidsmarkt. Binnen mijn onderzoek zijn vijf groepen vrouwen van belang, namelijk autochtone vrouwen en allochtone vrouwen van Surinaamse, Antilliaanse & Arubaanse, Marokkaanse en Turkse afkomst. Binnen dit onderzoek staat het verschil in de arbeidsduur en de factoren en achterliggende motieven om deeltijd deel te nemen op de arbeidsmarkt centraal.

Na het lezen van vele pagina's aan artikelen, boeken en uitgebreide interviews met werkende vrouwen en inspannende uren achter de computer werd uiteindelijk een antwoord gegeven op de onderzoeksvraag.

Mijn dank gaat uit naar mv. Renske Keizer, die mijn stukken van kritisch en bruikbaar commentaar voorzag en op een deskundige wijze begeleiding gaf bij het schrijven van deze masterscriptie. Dit ook in tijden toen zij het zwaar had en mij toch verder wou helpen met het afronden van mijn masterscriptie. Ook gaat mijn dank uit naar mijn familie in Curaçao, die mij overal in heeft gesteund en, ondanks de enorme afstand, er altijd voor me was. Verder wil ik ook Richard bedanken, die er altijd voor me was en die altijd voor me klaar stond om mij te helpen. Tot slot wil ik al mijn vrienden bedanken die mij in alles hebben gesteund.

Jumarley Prince

Februari 2011

Inhoudsopgave

Woord vooraf	3
Inhoudsopgave	4
I. Inleiding	6
1.1 Aanleiding van het onderzoek.....	6
1.2 Centrale vraag en deelvragen	8
1.3 Onderzoeksrelevantie	11
1.4 Leeswijzer	13
II. Theoretisch kader: verklarende factoren verschillen in arbeidsduur tussen allochtone en autochtone vrouwen	14
2.1 Opleidingsniveau	14
2.1.1 <i>Invloed opleidingsniveau op arbeidsduur</i>	14
2.1.2 <i>Vershil in opleidingsniveau tussen allochtone en autochtone vrouwen</i> ...	15
2.2 Hebben van kinderen	16
2.2.1 <i>Invloed hebben van kinderen op arbeidsduur</i>	17
2.2.2 <i>Vershil in aantal kinderen tussen allochtone en autochtone vrouwen</i>	18
2.3 Hebben van een partner.....	19
2.3.1 <i>Invloed hebben van een partner op arbeidsduur</i>	19
2.3.2 <i>Vershil in het hebben van een partner tussen allochtone en autochtone vrouwen</i>	20
2.4 Attitudes over arbeidsduur allochtone en autochtone vrouwen	21
2.4.1 <i>Invloed attitudes op arbeidsduur</i>	21
2.4.2 <i>Vershil in attitudes tussen allochtone en autochtone vrouwen</i>	22
III. Gegevens en Methode	24
3.1 Onderzoeksmethode: kwantitatieve analyses.....	24
3.2 Onderzoeksmethode: kwalitatieve analyses.....	27

IV. Resultaten	30
4.1 Beschrijvende analyses	30
4.1.1 <i>Gemiddeld aantal werkuren allochtone en autochtone vrouwen.....</i>	30
4.1.2 <i>Gemiddelde arbeidsduur per groep kwantitatief onderzoek.....</i>	30
4.1.3 <i>Gemiddelde arbeidsduur respondenten kwalitatief onderzoek.....</i>	31
4.1.4 <i>Gemiddeld opleidingsniveau, kindertal, verhouding partnerstatus en attitudes allochtone en autochtone vrouwen</i>	32
4.2 Verklarende analyses	33
4.2.1 <i>Het effect van etniciteit, opleidingsniveau, kindertal, partner en attitudes op arbeidsduur: kwantitatief onderzoek.....</i>	33
4.2.2 <i>Invloed opleidingsniveau, kinderen, partner en attitudes op arbeidsduur respondenten: kwalitatief onderzoek</i>	36
4.2.2.1 <i>Opleidingsniveau en de invloed op arbeidsduur vrouwen.....</i>	36
4.2.2.2 <i>Kinderen en de invloed hiervan op de arbeidsduur van vrouwen</i>	38
4.2.2.3 <i>Het hebben van een partner en de invloed hiervan op de arbeidsduur van vrouwen</i>	39
4.2.2.4 <i>Attitudes vrouwen en de invloed hiervan op de arbeidsduur van vrouwen.....</i>	40
V. Conclusie & Discussie	42
5.1 Conclusie hypothesen	42
5.2 Conclusie probleemstelling en deelvragen	43
5.3 Discussie	47
Literatuurlijst	49
Bijlage I	53
Bijlage II.....	54
Bijlage III	55

I. Inleiding

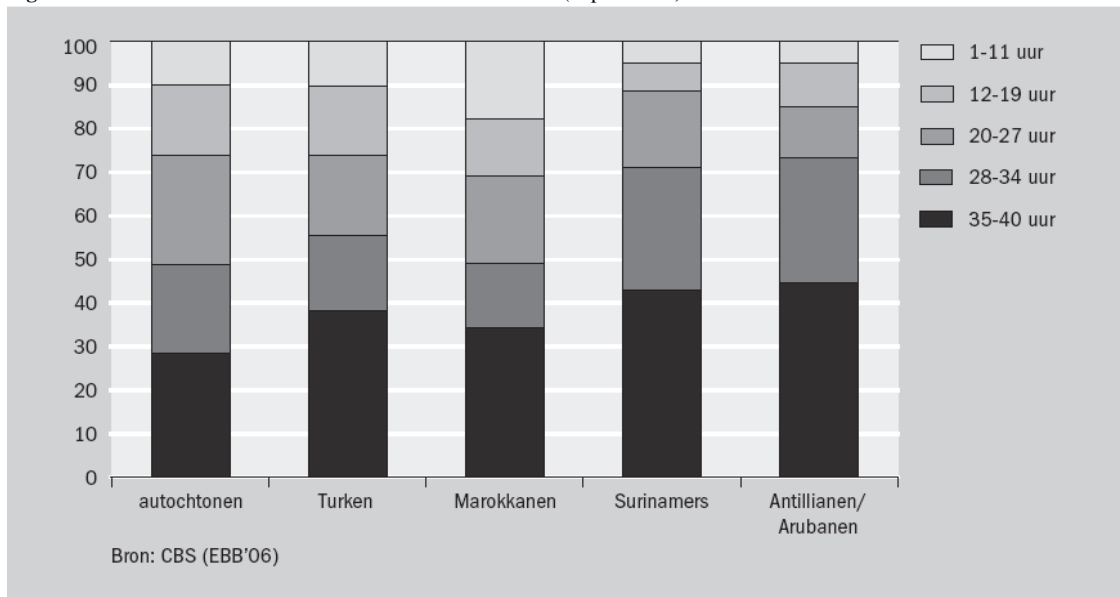
1.1 Aanleiding van het onderzoek

Tot halverwege de jaren zeventig was de arbeidsmarktparticipatie onder vrouwen in Nederland slechts rond de 30%, vergeleken met 90% onder mannen (Visser, 1999). Deze lage arbeidsmarktparticipatie was toe te kennen aan het kostwinnersmodel dat in Nederland van toepassing was, waar het de taak van de vrouw was om voor de kinderen en de overige huishoudelijke taken te zorgen en de man degene was die het geld in het laatje bracht (Crompton, 2006). Vanaf de jaren 80 kwam er verandering in deze rolpatronen en sindsdien is de arbeidsmarktparticipatie van vrouwen in Nederland enorm gestegen. De arbeidsmarktparticipatie van vrouwen in Nederland is nu, met 68% van de vrouwen die een baan van ten minste 1 uur per week hebben, vergeleken met andere EU landen hoog te noemen. Deze enorme stijging van de arbeidsmarktparticipatie van vrouwen was het gevolg van de sociale risico's die het kostwinnersmodel voor vrouwen met zich meebracht. Bij verlies van de echtgenoot of langdurige ziekte waren er weinig tot geen inkomsten in het gezin. De kwetsbare positie waarin vrouwen verkeerden werd ook duidelijk in de periode 1960 - 1970, waarin steeds meer huwelijken strandden (Crompton, 2006). Vrouwen zagen deze risico's in en gingen zich steeds meer inzetten voor gelijkheid en even grote kansen voor vrouwen om actief te zijn op de arbeidsmarkt. Ondanks de hoge arbeidsmarktparticipatie onder vrouwen, blijkt dat vrouwen in Nederland veel vaker deeltijd (1-35 uur per week) werken dan vrouwen in andere landen (Keuzenkamp & Portegijs, 2008). In Nederland wordt ruim twee keer zoveel in deeltijd gewerkt dan elders in Europa (Visser, 1999). Bovendien neemt de gemiddelde arbeidsduur van werkende vrouwen in Nederland de laatste jaren nauwelijks toe. De gemiddelde arbeidsduur is in Nederland het laagst, namelijk 25 uur per week, terwijl landen zoals Duitsland, België en Zweden een veel hoger gemiddelde arbeidsduur hebben van respectievelijk 30, 32 en 34 uur per week (Visser, 1999). Onder Nederlandse vrouwen is de wens om voltijds te werken ook het minst aanwezig, namelijk 27%, terwijl dit percentage in landen zoals Noorwegen, Zweden en Griekenland boven de 50% ligt. Het feit dat veel vrouwen in deeltijd werken geldt zowel voor paren met kinderen als paren zonder kinderen (Visser, 1999). Nederland wordt hierdoor vaak gekenmerkt als een anderhalfverdienerssamenleving, een samenleving waarin elke partner een betaalde baan heeft waarvan er één in de deeltijd. Van de paren zonder kinderen hebben in Nederland 20,6% van beide partners een fulltime baan, terwijl in de EU dit 37,4% is. Wat daarnaast ook opvalt, is

dat van deze paren zonder kinderen 33,2% de man fulltime werkt en de vrouw deeltijd, terwijl in de EU dit percentage veel lager is, namelijk 15,7%. Hetzelfde geldt voor paren met kinderen, hier in Nederland werkt maar 3,9% van deze paren fulltime, terwijl in de EU dat 28,7% is. Van dezelfde groep heeft 43,5% hier in Nederland de man een fulltime baan en de vrouw een deeltijd baan, terwijl in de EU dat slechts voor 21,5% het geval is.

Alhoewel de mogelijkheid van deeltijdwerk ervoor heeft gezorgd dat de arbeidsmarktparticipatie van vrouwen in Nederland de afgelopen decennia enorm is toegenomen, is deeltijdarbeid de laatste jaren in een minder gunstig daglicht komen te staan. Er wordt steeds vaker vanuit publiek en politiek debat beargumenteerd dat deeltijdarbeid gelijk zou staan aan verspilling van vrouwelijk talent en aan het verlagen van kansen van vrouwen om economisch zelfstandig te zijn en carrière te maken (Keuzenkamp & Portegijs, 2008). Bovendien zijn er kritische geluiden omtrent deeltijdarbeid omdat een grotere arbeidsdeelname van vrouwen nodig wordt geacht om de kosten van de verzorgingsstaat te kunnen blijven dragen (Keuzenkamp & Portegijs, 2008). Ondanks alle bovengenoemde kritiek heeft dit vrouwen er niet van weerhouden om steeds vaker deeltijd aan de slag te gaan en deeltijd te blijven werken.

Er zijn onder vrouwen grote verschillen te vinden in arbeidsmarktparticipatie en arbeidsduur wanneer je kijkt naar etniciteit. In een onderscheid tussen autochtone en allochtone (Turkse, Marokkaanse, Antilliaanse & Arubaanse en Surinaamse) vrouwen, bleek dat de arbeidsmarktparticipatie van Turkse en Marokkaanse vrouwen het meest ver achterbleef bij die van autochtone vrouwen, respectievelijk 37%, 31% en 70% in 2006. Wat de arbeidsmarktparticipatie betreft van Antilliaanse & Arubaanse en Surinaamse vrouwen, zijn deze vergelijkbaar met die van autochtone vrouwen, namelijk 67% en 64%. Als er naar de arbeidsduur wordt gekeken, blijkt dat voornamelijk autochtone, Turkse en Marokkaanse vrouwen het meest vaak in zeer kleine (1-11 uur), kleine (12-19 uur) en middelgrote (20-27 uur) deeltijdbanen werken. Hiervan bekleden Marokkaanse vrouwen het meest vaak zeer kleine deeltijdbanen en autochtone vrouwen het meest vaak middelgrote deeltijdbanen. Dit in tegenstelling tot Antilliaanse & Arubaanse en Surinaamse vrouwen die het meest vaak voltijds of in grote (28-34 uur) deeltijdbanen werken (Figuur 2.1).

Figuur 2.1 Arbeidsduur werkende vrouwen naar herkomst 2006 (in procenten)

Bron: SCP, Den Haag (februari 2008)

In onderzoeken worden verschillen in arbeidsmarktparticipatie tussen allochtone en autochtone vrouwen vaak getoond en beschreven, maar wordt er veel minder vaak ingegaan op factoren en motieven die kunnen verklaren waarom er verschillen in arbeidsduur bestaan tussen vrouwen met verschillende etnische achtergronden (Keuzenkamp & Portegijs, 2008). Een vraag die veelal onbeantwoord blijft is: Speelt etniciteit nog wel een rol wanneer rekening wordt gehouden met dergelijke factoren en achterliggende motieven van de groepen vrouwen?

In dit onderzoek laat ik vanuit een kwantitatief en een kwalitatief onderzoek het licht schijnen op factoren die de arbeidsduur van vrouwen van verschillende etnische afkomst kunnen verklaren. In mijn kwantitatieve onderzoek bekijk ik in hoeverre factoren zoals opleidingsniveau, kindertal, partner status en attitudes die vrouwen hebben, verschillen in arbeidsduur tussen de vijf groepen vrouwen kunnen verklaren. In mijn kwalitatieve onderzoek, waarbij ik diepte-interviews met vrouwen uit de vijf etnische groepen houd, tracht ik de kwantitatieve gegevens nog verder inzichtelijk te maken en te verrijken aan de hand van de (beweeg)redenen die deze vrouwen geven voor hun gedeeltelijke arbeidsduur.

1.2 Centrale vraag en deelvragen

Binnen dit onderzoek wordt er voor vijf groepen vrouwen, namelijk autochtone, Turkse, Marokkaanse, Antilliaanse & Arubaanse en Surinaamse vrouwen, tussen de 25 en 35 jaar oud binnen de Nederlandse samenleving nagegaan wat hun redenen zijn om zich slechts deeltijd

beschikbaar te stellen op de arbeidsmarkt. Er is voor deze 'jonge' groep vrouwen gekozen om na te kunnen gaan hoe deze vrouwen van 'nu' tegen werken aankijken en wat hun belangrijkste redenen zijn voor hun deeltijdarbeid. Verder wordt er ook onderzocht of etniciteit de verschillen in arbeidsduur tussen de vijf groepen vrouwen kan verklaren of dat onderliggende factoren en motivaties een verklaring kunnen bieden voor bovengenoemde verschillen. Met bovenstaande in gedachte, luidt de centrale probleemstelling als volgt:

Er bestaat een verschil in de arbeidsduur onder allochtone, namelijk Turkse, Marokkaanse, Antilliaanse & Arubaanse en Surinaamse vrouwen, en autochtone vrouwen die deeltijd werken. Hoe kan dit verschil verklaard worden?

Mijn verwachting is dat een viertal factoren van grote invloed zijn de arbeidsduur van vrouwen, factoren die tevens gerelateerd zijn aan etniciteit. Ten eerste richt ik mij op opleidingsniveau. Sinds de jaren '70 van de vorige eeuw is het opleidingsniveau van vrouwen enorm gestegen. Er bestaan echter, nog steeds grote verschillen in het opleidingsniveau tussen allochtone en autochtone vrouwen. Allochtone vrouwen van Turkse en Marokkaanse afkomst hebben in vergelijking met de andere drie groepen vrouwen een achtergestelde positie wat opleiding betreft. Binnen dit onderzoek wordt nagegaan of opleidingsniveau invloed heeft op de keuze van vrouwen om deeltijd (en weinig uren) aan het werk te gaan. Ten tweede verwacht ik dat de arbeidsduur van vrouwen beïnvloed wordt door het wel of niet hebben van kinderen en het aantal kinderen dat vrouwen hebben. Het hebben van kinderen en het aantal kinderen dat vrouwen hebben is van invloed op de keuze van vrouwen om zich gedeeltelijk te onttrekken van de arbeidsmarkt. Immers hoe meer kinderen, hoe minder tijd een vrouw over heeft om zich te richten op haar werk en carrière. Ook wat het gemiddelde kindertal betreft, bestaan er grote verschillen tussen allochtone en autochtone vrouwen, waarvan vrouwen van Turkse en Marokkaanse afkomst meer kinderen hebben dan de andere drie groepen vrouwen. Ten derde onderzoek ik wat voor invloed het wel of niet hebben van een partner heeft op de beslissing van vrouwen om deeltijd te gaan werken. Het hebben van een partner kan bijvoorbeeld invloed hebben op de verdeling van het zorg- en huishoudelijke taken, maar de aanwezigheid van het inkomen van de partner kan de vrouw meer financiële ruimte geven om zich gedeeltelijk te onttrekken van de arbeidsmarkt. Bij het hebben van een partner blijken er ook grote verschillen te bestaan tussen allochtone en autochtone vrouwen, waarvan Turkse en Marokkaanse vrouwen vaker een partner hebben dan de andere drie groepen vrouwen. Tot slot is de verwachting dat niet alleen het opleidingsniveau, het hebben van kinderen, aantal kinderen of het hebben van een partner van invloed zijn op de arbeidsduur van vrouwen, maar

dat de achterliggende motivaties en attitudes van vrouwen ook van grote invloed zijn op de arbeidsduur van de verschillende groepen vrouwen. Hierbij kan bijvoorbeeld gedacht worden aan vrouwen die het hebben van kinderen als een vrouwentaak beschouwen en dit dus niet (geheel) willen uitbesteden aan bijvoorbeeld een kinderopvang of aan hun partner. Deze vrouwen kiezen er dan eerder voor om niet of minder uren per week te gaan werken om zodoende de zorg voor hun kinderen op zich te kunnen nemen. Wat verschillen in motivaties en attitudes betreft is de verwachting dat er grote verschillen bestaan tussen de vijf groepen vrouwen over de rolopvattingen die vrouwen op nahouden bij het krijgen van kinderen en de gevolgen hiervan voor hun arbeidsduur.

Bovengenoemde factoren fungeren als toegespitste deelvragen uit de centrale vraagstelling om een verklaring te kunnen bieden voor de arbeidsduur van allochtone en autochtone vrouwen in Nederland. De volgende beschrijvende deelvraag vormt het uitgangspunt van de probleemstelling en luidt als volgt:

- ❖ *Welke factoren liggen ten grondslag aan de verschillen in arbeidsduur onder allochtone, namelijk Turkse, Marokkaanse, Antilliaanse & Arubaanse en Surinaamse vrouwen, en autochtone vrouwen die deeltijd werken?*

Met de volgende verklarende deelvragen wordt er een verklaring gegeven voor het verschil in arbeidsduur van allochtone en autochtone vrouwen in Nederland die deeltijd werken:

- ❖ *In hoeverre is opleidingsniveau de oorzaak voor het verschil in arbeidsduur tussen allochtone en autochtone vrouwen die deeltijd werken?*
- ❖ *In hoeverre is het hebben van kinderen en het aantal kinderen de oorzaak voor het verschil in arbeidsduur tussen allochtone en autochtone vrouwen die deeltijd werken?*
- ❖ *In hoeverre is het hebben van een partner de oorzaak voor het verschil in arbeidsduur tussen allochtone en autochtone vrouwen die deeltijd werken?*
- ❖ *In hoeverre is het hebben van bepaalde attitudes en motivaties de oorzaak voor het verschil in arbeidsduur tussen allochtone en autochtone vrouwen die deeltijd werken?*
- ❖ *Welke van bovenstaande vier verklaringen is het belangrijkste?*

Bovenstaande deelvragen kunnen als volgt schematisch weergegeven worden:

De verschillen in arbeidsduur tussen allochtone en autochtone vrouwen die deeltijd werken worden veroorzaakt door:

- Verschillen in opleidingsniveau tussen allochtone en autochtone vrouwen

- Het hebben van kinderen en het aantal kinderen dat vrouwen hebben

- Het wel of niet hebben van een partner

- Attitudes en motivaties van vrouwen

1.3 Onderzoeksrelevantie

Maatschappelijke relevantie

Ondanks alle kritiek op deeltijdarbeid kiezen steeds meer vrouwen ervoor om deeltijd te gaan werken. Dit geldt niet alleen voor moeders met kleine kinderen die veel zorg nodig hebben, maar ook voor vrouwen die geen kinderen hebben of moeders waarvan de kinderen veel minder ouderlijke zorg nodig hebben (Keuzenkamp & Portegijs, 2008). Het is duidelijk dat ondanks alle kritiek, deeltijdarbeid geliefd is onder vrouwen en dat er zelfs steeds meer vrouwen in Nederland voor een deeltijdbaan kiezen. Het aandeel Nederlandse vrouwen die in deeltijdbanen werken is ruim twee keer hoger dan vrouwen elders in Europa.

Door tekorten op de arbeidsmarkt wordt er vanuit publiek en politiek steeds vaker overlegd over maatregelen die genomen moeten worden om zowel de arbeidsmarktparticipatie als de arbeidsduur van vrouwen te verhogen. Het arbeidspotentieel van vrouwen wordt aanzienlijk onderbenut. Het aandeel vrouwen met een betaalde baan is nog steeds lager dan het aandeel mannen en de meeste werkende vrouwen bekleden een (soms zeer kleine) deeltijdbaan (Keuzenkamp & Portegijs, 2008). Door het stimuleren van vrouwen om hun arbeidsduur te verhogen, kan het tekort aan personeel binnen bepaalde sectoren opgelost worden (Keuzenkamp & Portegijs, 2008). Tegelijkertijd wordt er gezorgd voor een breder draagvlak binnen onze samenleving waardoor de houdbaarheid van de verzorgingsstaat vergroot wordt.

Middels dit onderzoek probeer ik meer duidelijkheid en inzicht te creëren in de factoren en achterliggende motieven van vrouwen om zich deeltijd beschikbaar te stellen op de arbeidsmarkt. Er wordt nagegaan wat de invloed is van bijvoorbeeld opleidingsniveau op arbeidsduurbeslissingen van vrouwen. Door dit te achterhalen kan er meer tijd, geld en mankracht in scholing van vrouwen gestopt worden als blijkt dat opleidingsniveau van significante invloed is op arbeidsduur, met als doel het vergroten van de arbeidsduur van vrouwen. In het algemeen kan het boven tafel halen van de factoren en achterliggende motieven van vrouwen voor deeltijdarbeid een bijdrage leveren aan het publieke en politieke debat over de arbeidsduur van vrouwen. Verder kan het ook leiden tot gericht en beter beleid om het doel, namelijk vergroten van de arbeidsduur, te behalen.

Wetenschappelijke relevantie

Er zijn een aanzienlijk aantal studies in Nederland uitgevoerd naar verschillen in de arbeidsduur tussen allochtone en autochtone vrouwen (Huisman & Wissen, 1997 en Hooghiemstra & Merens, 1999). Uit de werken van Groeneveld et al (2004) en Keuzenkamp en Portegijs (2008) blijkt dat Turkse en Marokkaanse vrouwen een veel lagere arbeidsduur hebben dan Antilliaanse & Arubaanse, Surinaamse en autochtone vrouwen. Binnen dit soort onderzoeken worden standaard variabelen zoals opleidingsniveau en het hebben van kinderen meegenomen om een verklaring te kunnen bieden voor de grote verschillen in arbeidsduur tussen de groepen vrouwen. Uit hun onderzoeken werd geconcludeerd dat bijvoorbeeld het hebben van kinderen de arbeidsduur van vrouwen aantast, aangezien vrouwen na het krijgen van hun eerste kind minder uren per week gaan werken (Groeneveld et al, 2004). Er wordt dus gekeken wat voor effect het hebben van een bepaald opleidingsniveau en het hebben van kinderen heeft op de arbeidsduur van vrouwen uit verschillende etnische groeperingen. Maar binnen dit soort onderzoeken wordt er bijvoorbeeld niet gekeken of etniciteit van invloed is op de arbeidsduur van vrouwen en of opleidingsniveau en het hebben van kinderen het effect van etniciteit wegverklaren. Mijn onderzoek breidt zich niet alleen uit op de vraag of etniciteit van enige invloed is op arbeidsduur, maar ook op de invloed van andere factoren zoals partner status en attitudes en welke van bovengenoemde factoren de meeste invloed heeft op de arbeidsduur van vrouwen. Verder wordt ook onderzocht waarom vrouwen er zelf voor kiezen om deeltijd te gaan werken. Er wordt binnen de hierboven aangehaalde onderzoeken bijvoorbeeld niet nagegaan welke rol attitudes en motivaties spelen bij de keuze van allochtone en autochtone vrouwen om zich gedeeltelijk te onttrekken aan de arbeidsmarkt.

Een belangrijke vraag hierbij is bijvoorbeeld, waarom heeft het hebben van kinderen of de hoogte van het opleidingsniveau zoveel impact op vrouwen de arbeidsduur. Mijns inziens is het van cruciaal belang om niet alleen te weten te komen dat er verschillen bestaan, maar ook wat de achterliggende redenen zijn voor deze verschillen.

Binnen dit onderzoek wordt er door middel van een combinatie van kwantitatieve en kwalitatieve analyses nagegaan welke factoren van invloed zijn op de arbeidsduurbeslissingen van allochtone en autochtone vrouwen en hun motieven hiervoor. Er wordt getracht de grote onderlinge verschillen in arbeidsduur tussen de verschillende groepen vrouwen door bovengenoemde methodes te achterhalen. Verder ligt de focus binnen mijn onderzoek niet alleen op ‘standaard’ variabelen zoals opleidingsniveau en het hebben van kinderen, maar wordt er ook aandacht besteed aan attitudes. Naar mijn verwachting doen de attitudes van de verschillende groepen vrouwen, dus hun mening over het combineren van werk en bijvoorbeeld zorg voor de kinderen, er ook toe bij arbeidsduurbeslissingen. Dus het doel is niet alleen om na te gaan of er verbanden bestaan tussen de verschillende ‘standaard’ variabelen en arbeidsduur, maar ook om meer inzicht te bieden in de redenen en attitudes die de verschillende groepen vrouwen erop nahouden met betrekking tot werken in deeltijd en hoe die verschillen uiteindelijk tot de gevonden verschillen in hun arbeidsduur leiden.

1.4 Leeswijzer

Dit onderzoek bestaat uit vijf onderdelen, waarvan deze inleiding het eerste deel vormt. In deze inleiding is de context beschreven waarbinnen dit onderzoek gezien dient te worden. Het tweede deel wordt gevormd door een theoretisch perspectief waarbij de relevante theoretische inzichten ten aanzien van de centrale vraag aan bod zullen komen. In het derde deel vormt de operationalisering van de kernbegrippen uit de centrale probleemstelling en deelvragen het methodologisch kader. Hierin wordt duidelijk hoe het onderzoeksveld is gevormd en zal de keuze van de onderzoeksvorm worden verklaard. Vervolgens zal deel vier in het teken staan van de presentatie van de resultaten van de analyse, leidend tot antwoorden op de centrale vraag en de deelvragen. Dit wordt gevolgd door conclusies in deel vijf. Deze conclusies zijn getrokken door de geanalyseerde onderzoeksgegevens af te zetten tegen het theoretisch kader. Met de conclusies wordt een antwoord gegeven op de deelvragen en de daaruit voortkomende probleemstelling.

II. Theoretisch kader: verklarende factoren verschillen in arbeidsduur tussen allochtone en autochtone vrouwen

2.1 Opleidingsniveau

De afgelopen drie decennia is het opleidingsniveau onder vrouwen enorm gestegen. In 1975 had 33% van de vrouwen van de beroepsbevolking slechts de lagere school afgerond en nog geen 10% had een hogere opleiding (HBO of WO). In 1997 was het aantal vrouwen dat alleen de lagere school had afgerond minder dan 10% en had ruim 25% een hogere opleiding. Door deze sterke toename van het opleidingsniveau onder vrouwen stelt Hartog (1999) dat de structuur van het arbeidsaanbod door het gestegen opleidingsniveau van de vrouw sterk is veranderd sinds 1975, met als gevolg een toegenomen arbeidsmarktparticipatie onder vrouwen.

2.1.1 Invloed opleidingsniveau op arbeidsduur

Opleidingsniveau is niet alleen van invloed is op de arbeidsmarktparticipatie van vrouwen, maar ook op het aantal uren dat vrouwen buitenshuis werken. In de theorie van het menselijk kapitaal is het volgen van een (hogere) opleiding de uitkomst van (bewuste) investeringsbeslissingen (Golsteyn, 2007). De keuze voor het volgen van een opleiding wordt gebaseerd op het verwerven van een beter betaalde baan, dus een investering die een goed rendement dient op te leveren (Dronkers & Wilbrink, 1993). Voor mensen die grote investeringen hebben gedaan in het volgen van (een) opleiding(en), zijn de opportuniteitskosten in termen van tijd en/of geld bij een te lage arbeidsduur of niet werken erg hoog. Hierbij wordt er niet alleen gekeken naar de gependeerde tijd aan opleidingen en onderwijs, maar met name wat men had kunnen verdienen in de best mogelijke alternatieve aanwending van deze tijd (Bollens, 2004). Hoogopgeleide mensen zullen hierdoor gemiddeld genomen vaker op de arbeidsmarkt actief zijn en een hoger arbeidsduur per week hebben dan laagopgeleiden.

Keuzenkamp en Portegijs (2008) geven echter aan dat de arbeidsduur van vrouwen afhankelijk is van de verdien capaciteit en het uurloon van vrouwen. Hoe hoger het uurloon, hoe lonender het is om te werken en hoe meer uren vrouwen gemiddeld buitenshuis werken. Maar de arbeidsduur van vrouwen hangt volgens hen ook samen met de waarde die aan betaalde arbeid en het maken van carrière wordt gehecht. Vrouwen met een hoog

opleidingsniveau en die een goede baan bekleden met veel doorgroeimogelijkheden, hechten meer waarde aan het maken van carrière dan vrouwen die bovenstaande mogelijkheden niet of in beperkte mate hebben. Volgens van Gils en Kraaykamp (2004) genereert een goed opleidingsniveau niet alleen meer mogelijkheden op de arbeidsmarkt en meer werkuitdaging, maar is het ook van invloed op de acceptatie van de arbeidsmarktparticipatie van vrouwen. Hierbij zorgt een hoger opleidingsniveau voor meer denkvrijheid en acceptatie. Knijn en Van Wel (2001) daarentegen geven aan dat de arbeidsmarktparticipatie van vrouwen met een laag opleidingsniveau niet door het uurloon wordt bepaald, maar voor een relatief groot deel begrepen kan worden uit het belang dat zij aan zorg hechten en de centrale rol die zij voor zichzelf hierin zien. Dit is volgens hen de voornaamste reden waarom laag opgeleide vrouwen minder vaak een betaalde baan hebben en gemiddeld minder uren per week werken dan hoogopgeleide vrouwen. In conclusie, mensen met een hoger opleidingsniveau zullen in het algemeen een langere arbeidsduur hebben, omdat zij grote opleidingsinvesteringen hebben gedaan, meer hechten aan het maken van carrière, en omdat zij vaker werk hebben dat kansen en uitdagingen biedt.

2.1.2 Verschil in opleidingsniveau tussen allochtone en autochtone vrouwen

Het opleidingsniveau van zowel allochtone als autochtone vrouwen is de afgelopen 3 decennia enorm gestegen. Ondanks deze stijging bestaat er nog steeds een verschil in het opleidingsniveau van vrouwen. Dit verschil bestaat niet alleen tussen allochtone en autochtone vrouwen, maar ook tussen de vier groepen allochtone vrouwen, waarvan Turkse en Marokkaanse vrouwen het laagste scoren. Het opleidingsniveau van deze twee groepen vrouwen is de afgelopen jaren wel gestegen, maar toont nog steeds een enorme achterstand ten opzichte van autochtone vrouwen. Uit tabel 2.1 blijkt dat Turkse en Marokkaanse vrouwen op alle opleidingsniveaus nog een grote achterstand hebben in vergelijking met de andere drie groepen vrouwen. Vrouwen van Antilliaanse & Arubaanse en Surinaamse afkomst hebben een veel kleinere achterstand ten opzichte van autochtone vrouwen. Deze verschillen hangen deels samen met de migratiegeschiedenis van de groepen allochtonen, hun opleidingsniveau en de taal in het land van herkomst. Van de eerste generatie Turken en Marokkanen die naar Nederland migreerden was meer dan 80% van de vrouwen en 70% van de mannen analfabeet. Voor een kind met Turkse of Marokkaanse ouders was de stap naar de universiteit veel groter dan voor kinderen van Antilliaanse en Surinaamse middenklasse ouders die de Nederlandse taal al vanaf kleins af aan hadden meegekregen. Hoewel het

opleidingsniveau onder Turkse en Marokkaanse vrouwen de laatste jaren enorm is gestegen, hebben de meesten nog vanwege een minder goede beheersing van de Nederlandse taal een achterstand als zij aan het onderwijstraject beginnen. Deze taalachterstand heeft dus binnen deze twee groepen vrouwen een lager opleidingsniveau als gevolg. Het hebben van een laag opleidingsniveau brengt met zich mee dat vrouwen minder bereidwillig zijn om buitenshuis te werken en een geringere arbeidsduur vertonen. Dit is in mindere mate het geval bij vrouwen van Antilliaanse & Arubaanse, Surinaamse en autochtone afkomst. Aangezien hun opleidingsniveau hoger is, is de verwachting dat zij hierdoor meer uren per week buitenshuis werkzaam zullen zijn. Met het bovenstaande in gedachte kan de eerste hypothese geformuleerd worden, namelijk: *'Het verschil in opleidingsniveau tussen allochtone en autochtone vrouwen biedt een verklaring voor het verschil in hun arbeidsduur.'*

Tabel 2.1 Gerealiseerde opleidingsniveau van 15-64 jaar per groep vrouwen

	max. bao	vbo/mavo	mbo/havo/vwo	hbo/wo
Turken	19	19	17	3
Marokkanen	39	13	19	5
Surinamers	6	33	30	13
Antillianen & Arubanen	4	34	27	18
Autochtonen		25	41	24

Bron: SCP, Den Haag 2004

2.2 Hebben van kinderen

Het werken in deeltijd wordt gezien als een manier om arbeid en zorg voor de kinderen op een verantwoorde manier met elkaar te combineren. De komst van kinderen wordt steeds minder vaak gezien als een reden voor vrouwen om hun baan op te geven en zich geheel terug te trekken van de arbeidsmarkt (Cloïn & Hermans, 2006). De arbeidsmarktparticipatie onder moeders is hierdoor sinds 1991 enorm gestegen, van 46% naar 72% in 2006. Moeders zijn de afgelopen decennia vaker op de arbeidsmarkt gebleven na de komst van hun kind, maar zij zijn vrijwel allen in deeltijd gaan werken.

2.2.1 Invloed hebben van kinderen op arbeidsduur

Uit onderzoek is gebleken dat het hebben van kinderen van invloed is op vrouwen de arbeidsduur. Volgens de functiespecialisatie theorie van Becker (1977) gaan partners, zeker in tijden van de komst van een kind, over tot een efficiënte verdeling van taken en arbeid op een dergelijke manier dat het voor hen het meeste nut en/of maximale winst oplevert. Er treedt

dus functiespecialisatie op, waarbij vaak de vrouw de zorgtaken binnen het gezin op zich neemt, terwijl haar partner de kostwinnaar is, aangezien de man in de meeste huishoudens nog steeds het leeuwendeel van de inkomsten genereert. Dit heeft tot gevolg dat de vrouw, bij het krijgen van haar eerste kind minder tijd aan betaald werk gaat besteden. Echter hoeft functiespecialisatie niet altijd plaats te vinden binnen het huishouden. De kinderopvang neemt tegenwoordig een aantal belangrijke zorgtaken van de familie over. Zeker voor hoogopgeleide vrouwen, met een grote verdien capaciteiten, kan het lonender zijn om de zorgtaken voor de kinderen uit te besteden aan de kinderopvang dan om zelf minder uren te gaan werken om voor de kinderen te zorgen.

Het is duidelijk dat vrouwen na het krijgen van kinderen hun arbeidsduur aanpassen door minder uren te gaan werken. Maar niet alleen het hebben van kinderen is van invloed op de gemiddelde arbeidsduur per week van vrouwen, maar ook het aantal kinderen. Uit tabel 2.2 blijkt dat vrouwen zonder kinderen vaker kiezen om voltijd aan de slag te gaan. In de periode 2006-2008 kozen 47% van deze groep vrouwen er voor om 36 uur of meer te gaan werken. Bij vrouwen met 1 kind zien we dat dit percentage veel lager is, namelijk 19%. Vrouwen kiezen bij het krijgen van hun eerste kind er vaker voor om 20-27 uur per week te gaan werken en nog maar slechts 19% van de vrouwen gaat 36 uur of meer per week werken. Ook vrouwen die twee kinderen hebben, kiezen er vaker voor om 20-27 uur per week te gaan werken. Bij het hebben van 3 kinderen of meer kiezen vrouwen er vaker voor om geen betaald werk te gaan verrichten. Het percentage vrouwen dat bij 3 kinderen of meer geen betaald werk verricht is 42%, maar nog steeds 22% van de vrouwen kiezen er voor om 20-27 uur per week te werken. Het is duidelijk dat vrouwen bij het krijgen van kinderen er vaker voor kiezen om 20-27 uur per week te gaan werken en dat het aandeel vrouwen dat voltijd of een grote deeltijd baan bekleedt hierdoor enorm daalt. Dus het hebben van kinderen en het aantal kinderen is van groot belang voor het begrip van variatie in arbeidsduur.

Tabel 2.2 Hoeveel uur vrouwen met kinderen betaald werk hebben, hangt samen met aantal en leeftijd van de kinderen.

Aantal uren betaald werk per week	Percentage vrouwen			
	Aantal kinderen: 0	1	2	3 of meer
Geen betaald werk	15%	21%	24%	42%
Minder dan 12 uur	3%	4%	6%	11%
12-19 uur	4%	9%	16%	13%
20-27 uur	10%	27%	34%	22%
28-35 uur	21%	20%	14%	7%
36 uur en meer	47%	19%	7%	4%

*Leeftijd jongste kind is o jaar, periode: 2006-2008
Bron: CBS, Den Haag (december 2009)*

2.2.2 *Vershil in aantal kinderen tussen allochtone en autochtone vrouwen*

Als er naar het aantal kinderen dat een vrouw in Nederland krijgt wordt gekeken, blijkt uit tabel 2.3 dat het aantal kinderen per vrouw de afgelopen decennia aanzienlijk is gedaald. Ondanks deze daling bestaan er nog steeds grote verschillen in het aantal kinderen naar herkomstgroep (Alders, 2003). De meest opvallende daling van het kindertal is die onder Turkse en Marokkaanse vrouwen. Turkse en Marokkaanse vrouwen kregen in 1990 meer kinderen dan autochtone vrouwen, respectievelijk twee- en driemaal zoveel kinderen als autochtone vrouwen (Alders, 2003). Sinds de eerste helft van de jaren '90 is er een opvallende daling in het aantal kinderen onder deze twee groepen vrouwen. Uit tabel 2.3 blijkt dat het aantal kinderen onder Turkse vrouwen in de periode tussen 1990 en 1995 is gedaald van 3,15 naar 2,45 kinderen en bij Marokkaanse vrouwen is er een daling van 4,87 naar 3,35 kinderen. Na de eerste helft van de jaren '90 is het aantal kinderen onder Turkse en Marokkaanse vrouwen min of meer constant gebleven. Wel is de verwachting dat het aantal kinderen onder deze twee groepen vrouwen in de toekomst verder zal gaan dalen en uiteindelijk zich zal ontwikkelen in de richting van het niveau van autochtone vrouwen. Huisman en van Wissen (1997) geven aan dat het hoge kindertal onder Turkse en Marokkaanse vrouwen te maken heeft met de gewoontes, gebruiken en de levenswijze die deze vrouwen in het land van herkomst hadden en die ze voor een deel nog steeds handhaven in het land van bestemming.

Bij allochtone vrouwen van Antilliaanse & Arubaanse en Surinaamse afkomst is er nauwelijks verschil in het aantal kinderen die zij krijgen vergeleken met autochtone vrouwen. Wel is het aantal kinderen onder Antilliaanse & Arubaanse en Surinaamse vrouwen na een daling in de eerste helft van de jaren negentig de laatste jaren weer toegenomen. Maar ook voor Antilliaanse & Arubaanse en Surinaamse vrouwen is de verwachting dat zij in de toekomst gemiddeld evenveel kinderen als autochtone vrouwen zullen krijgen.

Het is dus duidelijk dat het hebben van kinderen en het aantal kinderen dat vrouwen krijgen van enorm belang is voor de arbeidsduur van vrouwen. Met dit in gedachte kan de tweede hypothese geformuleerd worden, namelijk: *'Het verschil in het hebben van kinderen en het aantal kinderen tussen allochtone en autochtone vrouwen biedt een verklaring voor het verschil in hun arbeidsduur.'*

Tabel 2.3 Totale vruchtbaarheidscijfer (TFR) van eerste generatie naar herkomstgroepering.

	<i>Kinderen per vrouw</i>			
	1990	1995	2001	Prognose 2015
Turken	3,15	2,45	2,48	2,37
Marokkanen	4,87	3,35	3,29	3,03

Surinamers	1,86	1,46	1,82	1,75
Antillianen & Arubanen	1,74	1,67	1,90	1,75
Autochtonen	1,62	1,53	1,71	1,75

Bron: CBS, Den Haag (2003)

2.3 Het hebben van een partner

Ook van invloed op de arbeidsduur van vrouwen is het hebben van een partner (Keuzenkamp & Portegijs, 2008). Voor vrouwen met een partner is het makkelijker om deeltijd of minder uren per week te gaan werken, dan vrouwen die financieel geheel afhankelijk zijn van het inkomen dat zij met hun baan verdienen.

2.3.1 Invloed hebben van een partner op arbeidsduur

Het hebben van een partner blijkt ook van invloed te zijn op vrouwen de arbeidsduur. Volgens de functiespecialisatie theorie van Becker brengt een huwelijk of het samenwonen schaalvoordelen met zich mee. Door het hebben van een partner, kunnen de taken in het huishouden onder elk individu verdeeld worden naar interesse en vaardigheden (Becker et al, 1977). Er treedt dus functiespecialisatie op; elk individu zal zich in een huwelijk of bij het samenwonen concentreren op een specifiek deel van de investeringen en inbreng (Becker et al, 1977). Volgens Becker is dit een proces van zoeken en matchen, waarbij het nut voor beide partners gemaximaliseerd wordt. Dus bij het hebben van een partner wordt er niet langer of in veel mindere mate beslissingen op het niveau van het individu genomen en steeds vaker op het niveau van het koppel. Door het hebben van een partner hebben vrouwen meer keuzemogelijkheden wat hun arbeidsduur betreft dan alleenstaande vrouwen. Voor alleenstaande werkende vrouwen betekent het niet hebben van een partner en dus ook geen aanvullend inkomen, dat zij na het krijgen van kinderen veelal hetzelfde aantal uren per week moeten blijven werken om rond te kunnen komen.

Het is duidelijk dat het hebben van een partner meer mogelijkheden bij samenwonende en gehuwde vrouwen creëert om hun arbeidsduur aan te passen. Voor vrouwen die bijvoorbeeld na het krijgen van kinderen een groot gedeelte van de zorg van de kinderen op zich willen nemen, is het financieel eenvoudiger om minder uren per week te gaan werken of om zelfs geheel te stoppen met werken, aangezien zij rond kunnen komen van het inkomen van hun partner. Aan de andere kant biedt het hebben van een partner ook makkelijker de mogelijkheid om het aantal uren te blijven werken dat een vrouw deed voor zij kinderen

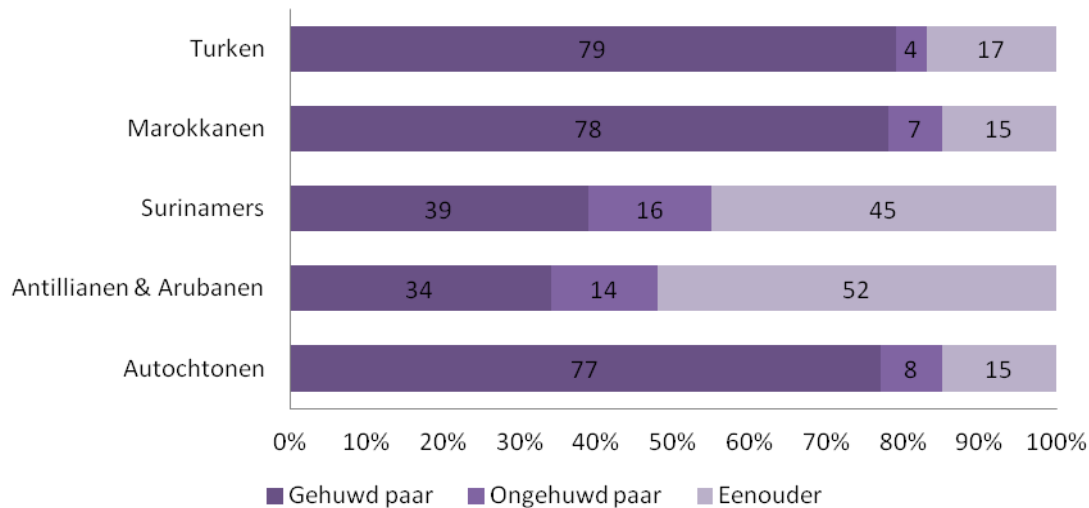
kreeg, of om maar een kleine stap in uren terug te hoeven doen, omdat er een partner aanwezig is die ook een bijdrage kan leveren aan de zorg voor de kinderen. Maar ook vrouwen die geen kinderen hebben, kan de aanwezigheid van het inkomen van een partner haar in staat stellen om deeltijd te werken en tijd te hebben voor zichzelf, sociale contacten en hobby's (Cloin et al, 2008). Of om naast haar werk nog een cursus of opleiding te kunnen volgen. Uit onderzoek is verder gebleken dat sinds begin jaren '90 tot 2006 steeds meer samenwonende moeders de zorg voor hun kinderen met betaald werk zijn gaan combineren. Maar ook alleenstaande moeders zijn vaker betaald arbeid gaan verrichten (Keuzenkamp & Portegijs, 2008). Wat de arbeidsduur van deze twee groepen vrouwen betreft, bleek dat moeders met een partner minder uren per week werken dan alleenstaande moeders. Van de moeders met een partner, werken zij de minste uren per week, namelijk 21 tot 23 uur. Alleenstaande moeders daarentegen werken juist meer uren per week, namelijk 25 tot 27 uur (Keuzenkamp & Portegijs, 2008).

2.3.2 Verschil in hebben van een partner tussen allochtone en autochtone vrouwen

Als er naar de samenstelling van allochtone en autochtone gezinnen wordt gekeken, blijkt uit grafiek 2.1 dat er grote verschillen bestaan onder de vier groepen allochtone gezinnen. Meer dan de helft van de Antilliaanse & Arubaanse gezinnen bestaan uit eenoudergezinnen. Bij de Surinaamse gezinnen gaat het om iets minder dan de helft van de gezinnen. Bij deze twee groepen is het duidelijk dat voornamelijk de moeder de zorg draagt voor de kinderen en dat de vader zich hierbij afzijdig houdt (Alders, 2004). Maar ook ongehuwd samenwonen in combinatie met het hebben van kinderen komt bij deze twee groepen het meest voor.

Bij Turkse, Marokkaanse en autochtone gezinnen komen de meeste huwelijken voor, alle drie de groepen hebben een score boven de 75%. Ook bij het aantal eenoudergezinnen hebben alle drie de groepen een vergelijkbare score, namelijk onder de 8%. Wat ongehuwd samenwonen betreft, scoren Turkse gezinnen het laagst tussen de drie groepen.

Met bovenstaande in gedachte kan de derde hypothese geformuleerd worden, namelijk: *'Het verschil in partner status tussen allochtone en autochtone vrouwen biedt een verklaring voor het verschil in hun arbeidsduur.'*

Grafiek 2.1 Gezinnen naar type en herkomstgroepering

Bron: CBS, Den Haag (2004)

2.4 Attitudes over arbeidsduur allochtone en autochtone vrouwen

In de vorige paragrafen werd er nagegaan wat de invloed van opleidingsniveau, het hebben van kinderen, het aantal kinderen en partner status is op de arbeidsduur van allochtone en autochtone vrouwen. Maar de verwachting is dat de attitudes van vrouwen zelf ook van belang zijn voor de verschillen in arbeidsduur tussen de vijf groepen vrouwen.

2.4.1 Invloed attitudes op arbeidsduur

De attitudes en preferenties van vrouwen tegenover de opvoeding van hun kinderen zijn vervolgens zelf ook van invloed op de arbeidsduur van vrouwen. De Engelse sociologe Hakim (2000) noemt dit de preference theory, waarin vrouwen steeds vaker voornamelijk op grond van hun eigen preferenties keuzes maken. De levensstijlvoorkeuren die vrouwen al heel vroeg in hun leven ontwikkelen en die vrijwel constant blijven, zijn volgens haar onderzoek het meest bepalend voor de keuzes die vrouwen maken, ook de keuzes met betrekking tot het aantal uren dat zij werken. Wel geeft ze aan dat de mogelijkheden en beperkingen in een bepaalde context van invloed zijn op de keuzes van vrouwen. Dit geldt met name voor zogenoemde 'adaptive women'. Dit zijn vrouwen die bij voorkeur arbeid en zorg combineren. 60% tot 80% van de vrouwen behoren tot deze categorie. Door het willen combineren van arbeid en zorg voor de kinderen, wordt er minder gefocust op carrière maken. Naast deze categorie onderscheid Hakim nog twee andere categorieën, namelijk 'home-centred women' en 'work-centred women'. 'Home-centred' vrouwen hebben een sterke voorkeur hebben voor hun gezin en hechten veel waarde aan traditionele rolverdelingen. Zij hechten weinig waarde

aan persoonlijke ontwikkeling en carrière maken en blijven liever thuis met hun gezin in plaats van werken. De ‘work-centred women’ daarentegen, zijn vrouwen die ook deeltijd werken en de zorg voor de kinderen met werk combineren. Maar hun voorkeur gaat uit naar hun werk en carrière maken. Voor deze twee categorieën gelden dat deze vrouwen minder gevoelig zijn voor belemmerende of stimulerende factoren.

Onderzoek heeft uitgewezen dat vrouwen met moderne rolopvattingen na het krijgen van kinderen zich niet laten weerhouden om hetzelfde aantal uren per week te gaan werken. Vrouwen met modernere rolopvattingen zijn vaker actief op de arbeidsmarkt (Hooghiemstra, 2000) en zij laten hun beslissing over hun arbeidsduur mede afhangen van de vraag hoe belangrijk zij het vinden dat hun kinderen het grootste deel van de tijd door de ouders zelf worden verzorgd (Portegijs et al., 2006). Verder bleek ook dat de hoogte van het opleidingsniveau van invloed is op de manier van denken van vrouwen en de attitudes die ze er op nahouden. Het hebben van een lager opleidingsniveau wordt (meestal) geassocieerd met het nahouden van traditionelere rolopvattingen (Hooghiemstra, 2000), zoals ik in de paragraaf met betrekking tot opleidingsniveau al heb besproken. Door het hebben van traditionele rolopvattingen hechten vrouwen met een laag opleidingsniveau veel meer belang aan de zorg voor de kinderen en de centrale rol die zij voor zichzelf hierin zien (Hooghiemstra, 2000). Hierdoor kiezen zij (meestal) de zorg voor hun kinderen boven werken. Terwijl hoog opgeleide vrouwen met hun moderne rolopvattingen veel minder moeite hebben om hun kinderen naar een kinderopvang te brengen om carrière te kunnen maken of om hun arbeidsduur op hetzelfde niveau te kunnen behouden als voor het krijgen van kinderen (Hooghiemstra, 2000). Dus de rolopvattingen die vrouwen nahouden over de zorg voor hun kinderen wordt beïnvloed door hun opleidingsniveau en is van invloed op hun arbeidsduur.

Uit bovenstaande kan dus geconcludeerd worden dat de eigen attitudes van een vrouw belangrijk zijn voor de persoonlijke keuzes die ze maakt en daarmee de inrichting van haar eigen leven en daarmee haar arbeidsduurbeslissingen.

2.4.2 Verschil in attitudes tussen allochtone en autochtone vrouwen

De weerstand tegen vrouwen die vier of vijf dagen buitenshuis werken heerst nog steeds en heeft te maken met opvattingen over de juiste zorg voor kinderen (Cloïn et al, 2008). Veel vrouwen zien het liefst dat de eigen ouders de zorg voor de kinderen op zich neemt en zeker nog als de kinderen klein zijn. Verder bleek ook dat vrouwen die kleine deeltijdbanen hebben over het algemeen traditionelere rolopvattingen over de taak- en rolverdeling hebben dan

vrouwen die meer dan 20 uur per week werken (Cloïn et al, 2008). Vrouwen die meer dan 20 uur per week werken gaan daarentegen voor een gelijke taakverdeling tussen mannen en vrouwen en hebben door de omvang van hun arbeidsduur een sterke oriëntatie op betaald werk. Zij hechten vooral veel waarde aan betaald werk door de in- als extrinsieke motivatie dat werken met zich meebrengt. Uit het onderzoek van Keuzenkamp & Hooghiemstra (2000) bleek dat vrouwen met moderne rolopvattingen vaker actief zijn op de arbeidsmarkt. Daarnaast bleek ook dat deze vrouwen vaak meer uren per week werken dan vrouwen met traditionelere rolopvattingen (Crompton & Lyonette, 2005).

De keuze van vrouwen met betrekking tot hun arbeidsmarktparticipatie en arbeidsduur wordt onder andere beïnvloedt door rolopvattingen van vrouwen zelf over hun rol binnen het gezin en het huishouden. Ik verwacht dat de rolopvattingen van vrouwen verschillend zijn per etnische groep, waarbij ik verwacht dat de grootste verschillen in rolopvattingen gebaseerd zijn op verschillen in opleidingsniveau, het hebben van kinderen en hebben van een partner. Op basis van bovengenoemde onderscheiden is de verwachting dat Turkse en Marokkaanse vrouwen traditionelere rolopvattingen op nahouden over de taak- en rolverdeling binnen het huishouden wat betreft de zorg voor de kinderen en huishoudelijke taken dan autochtone, Antilliaanse & Arubaanse en Surinaamse vrouwen.

Met bovenstaande verwachtingen in gedachte kan de laatste hypothese geformuleerd worden, namelijk: *'Het verschil in attitudes tussen allochtone en autochtone vrouwen biedt een verklaring voor het verschil in hun arbeidsduur.'*

III. Gegevens & Methode

Dit onderzoek behelst zowel kwantitatieve als kwalitatieve analyses voor het beantwoorden van de centrale probleemstelling. Er is hiervoor gekozen vanwege de meerwaarde en de diepgaandere uitleg die deze combinatie van onderzoeksvormen aan mijn onderzoek levert. Met de kwantitatieve wijze kan de data nader worden bekeken en onderzocht, waarin verbanden duidelijk kunnen worden gemaakt. Met de kwalitatieve wijze van onderzoek kunnen onderliggende oorzaken van verschijnselen aan het licht worden gebracht met de bijbehorende motivatie van het gedrag van de respondenten. Het kwalitatieve gedeelte zorgt voor een verdere onderbouwing van het kwantitatieve gedeelte. Er zal in dit hoofdstuk eerst worden ingegaan op kwantitatieve en vervolgens op de kwalitatieve gegevens.

3.1 Onderzoeksmethode: kwantitatieve analyses

Voor dit onderzoek werd er gebruik gemaakt van een secundair publiekelijk vrijgegeven databestand van the Netherlands Kinship Panel Study (NKPS). Het NKPS is een grootschalig onderzoek naar familiebanden in Nederland. Dit onderzoek werd voor het eerst tussen 2002 - 2004 gehouden onder 9500 personen van verschillende families in Nederland. Alle respondenten waren volwassenen tussen de 18 - 79 jaar oud, wonend in een eigen huishouden in Nederland. Deze steekproef is representatief voor de Nederlandse bevolking. De data werden door middel van face-to-face interviews en schriftelijke vragenlijsten verzameld. Verder werd voor dit onderzoek ook gebruik gemaakt van het Sociale Voorzieningengebruik van Allochtonen (SPVA). Dit is een onderdeel van het NKPS die alleen op allochtonen is toegespitst. Dit onderdeel van het NKPS werd gebruikt om de analyses op de respondenten van Turkse, Marokkaanse, Antilliaanse & Arubaanse en Surinaamse afkomst te kunnen baseren.

In dit onderzoek beperk ik mij tot vrouwen tussen de 25 – 35 jaar. Er is gekozen om vrouwen onder de 25 jaar niet mee te nemen omdat het voor dit onderzoek niet wenselijk is om studenten als respondenten te hebben. Het komt vaak voor dat de meeste studenten nog tot hun 24ste – 25ste studeren. Door hun drukke schoolschema werken de meeste studenten vaak deeltijd. De redenen waarom studenten niet binnen dit onderzoek passen, is omdat er met dit onderzoek geprobeerd wordt de redenen van vrouwen te achterhalen (die geen schoolopleiding meer volgen) die voor deeltijdarbeid hebben gekozen. Vrouwen boven de 35 jaar werden voor dit onderzoek ook buiten beschouwing gelaten, aangezien de redenen voor deeltijdarbeid van ‘jonge’ vrouwen achterhaald dienen te worden. Dus hoe vrouwen van nu

tegen werken aankijken en wat hun belangrijkste redenen zijn voor hun deeltijdarbeid. Door deze leeftijdbeperking en het alleen willen onderzoek van vrouwen die deeltijd werken is het totaal aantal overgebleven respondenten voor mijn onderzoek 197 vrouwen, waarbij 115 van autochtone afkomst en 82 van allochtone afkomst. Ondanks het feit dat sommige vrouwen niet op alle vragen antwoord hebben gegeven, is er toch voor gekozen om al deze respondenten mee te nemen in dit onderzoek. Dit door het lage aantal respondenten van allochtone afkomst. Maar ook omdat antwoorden op overige vragen enige inzicht biedt in hun motieven voor deeltijdarbeid.

Operationalisering kernbegrippen

Een belangrijk kernbegrip binnen dit artikel is arbeidsduur. Bij arbeidsduur wordt er gekeken uit hoeveel uur de werkweek bestaat. Voor mensen die voltijd werken, is hun arbeidsduur tussen de 36 - 40 uur per week. Mensen die deeltijd werken hebben een arbeidsduur van minder dan 36 uur per week en een minimum van 12 uur per week. Bij het CBS (Centraal Bureau voor de Statistiek) worden mensen die 12 of meer uur per week werken tot participanten op de arbeidsmarkt gerekend. Mensen die een kleinere werkweek hebben, dus die in zeer kleine deeltijdbanen werken van 1 tot en met 11 uur, worden tot de niet-werkenden gerekend. Binnen dit onderzoek worden vrouwen die een zeer kleine deeltijd baan hebben wel meegenomen. Er is hiervoor gekozen omdat een werkweek van minder dan 12 uur ook informatie en inzicht geeft in de redenen die vrouwen hebben om deeltijd te werken. Voltijd werkenden worden binnen dit onderzoek niet meegenomen, dit omdat er met dit onderzoek achterhaald dient te worden wat de redenen zijn voor vrouwen om juist deeltijd te werken. De deeltijdbanen zijn verder opgesplitst in kleine deeltijdbanen (12-19 uur), middelgrote deeltijdbanen (20-27 uur) en grote deeltijdbanen (28-35 uur) (Keuzenkamp & Portegijs, 2008). Voor de beschrijvende analyses zal er gebruik worden gemaakt van bovenstaande verdeling in de deeltijdbanen. Voor de verklarende analyses zal er een continue meting van arbeidsduur worden meegenomen, variërend van 1 tot 35 uur.

Een ander kernbegrip in dit onderzoek is etniciteit. Binnen dit onderzoek staan vier allochtone groepen centraal, namelijk Surinaamse, Antilliaanse & Arubaanse, Turkse en Marokkaanse vrouwen. Onder het begrip 'allochtone vrouwen' wordt verstaan, personen die als volwassenen naar Nederland zijn gekomen, evenals hun kinderen en kleinkinderen. Een autochtoon is een persoon die zelf in Nederland is geboren en wiens ouders ook in Nederland zijn geboren (Hooghiemstra & Merens, 1999). Etniciteit werd onderverdeeld in vijf dummies,

die per dummy aangeeft of een vrouw van autochtone, Turkse, Marokkaanse, Antilliaanse & Arubaanse of Surinaamse afkomst is.

Een ander belangrijk kernbegrip is opleidingsniveau. Dit staat voor de hoogst afgeronde opleiding. Ik heb een onderscheid gemaakt van zeven niveaus: lagere school, lager beroepsonderwijs, laag middelbaar opgeleid, hoog middelbaar opgeleid, middelbaar beroepsonderwijs, hoger beroepsonderwijs en universitair opgeleid. Onder *lagere school* wordt onafgeronde basisschooltraject, basisschool en VGLO- niveau bedoeld. Het *lager beroepsonderwijs* staat voor LBO-, huishoudschool en LHNO-. Het begrip *laag middelbaar opgeleid* staat voor MAVO-, ULO- en MULO-. Met *hoog middelbaar opgeleid* wordt bedoeld afgeronde HAVO, MMS-, VWO-, HBS, atheneum en gymnasium studies. Onder *middelbaar beroepsonderwijs* wordt verstaan MBO- en KMBO- afgeronde studies. Met *hoger beroepsonderwijs* wordt alle opleidingen op HBO- niveau bedoeld. Tot slot staat *universitair opgeleid* voor opleidingen op universitair niveau en post-universitair.

Onder het hebben van een partner wordt verstaan, het hebben van iemand waarmee de financiële lasten en (eventueel) de huishoudelijke taken gedeeld kunnen worden. Voor dit onderzoek maakt het niet uit of een stel uit hetzelfde geslacht bestaat. Hier gaat het er om dat er nog iemand aanwezig is in het huishouden waarmee de lasten gedeeld kunnen worden. Een huishouden kan bestaan uit een gehuwd stel, ongehuwd stel dat samenwoont of een alleenstaand iemand. Voor de analyses werd er eerst een gecombineerde variabele, namelijk partnerstatus, aangemaakt uit het databestand van NKPS en SPVA. Deze variabele geeft aan of een vrouw getrouwd, samenwonend of alleenstaand is. Vervolgens werd deze variabele onderverdeeld in drie dummies: gehuwd, samenwonend of alleenstaand.

Verder wordt er gekeken naar de aanwezigheid van kinderen, het wel of niet hebben van kinderen en aantal kinderen, binnen een huishouden. Het is duidelijk dat kinderen tussen de 0 - 12 jaar relatief veel zorg nodig hebben. Pas na het bereiken van de twaalfjarige leeftijd van een kind zullen sommige zorgtaken (zoals het begeleiden van en naar school) grotendeels komen te vervallen (van Gelder, 1987). Ondanks bovenstaande is er geen leeftijdsgrens gekozen bij het hebben van kinderen. Dit omdat uit eerder onderzoek is gebleken dat vrouwen zonder kinderen of met geen jonge kinderen meer, er toch vaak voor kiezen om deeltijd te werken (Keuzenkamp & Portegijs, 2008). De variabele kinderen werd vervolgens onderverdeeld in vier dummies die het aantal kinderen moet aangeven, namelijk: geen kinderen, één kind, twee kinderen en 3 of meer kinderen.

Tenslotte wordt er gekeken naar de attitudes die vrouwen zelf hebben betreffende hun arbeidsduur. Attitudes die vrouwen hebben, over bijvoorbeeld de tijd die zij willen besteden

aan de zorg voor hun kinderen, is van cruciaal belang voor hun arbeidsduur. Hoe meer tijd ze aan het een willen besteden, hoe minder tijd ze overhouden voor het andere. Hier gaat het dus om hoe vrouwen denken over bepaalde zaken die van invloed zijn op hun arbeidsduur. Voor de analyses werden twee vragen meegenomen om de attitudes van vrouwen vast te kunnen stellen. Namelijk: **Een vrouw moet haar baan opzeggen wanneer zij moeder is geworden* wordt in de analyses aangegeven met vrouwentaken. En **Het is belangrijker voor jongens dan voor meisjes om later (in het leven) in staat te zijn geld te verdienen* wordt aangegeven met sekserollen. Beide variabelen hebben een schaallengte van 5-punten; 1 = helemaal mee eens, 2 = mee eens, 3 = noch mee eens noch mee oneens, 4 = mee oneens en 5 = helemaal mee oneens.

Analyse

Binnen dit onderzoek is de variabele werkuren de afhankelijke variabele. Etniciteit, opleidingsniveau, het hebben van kinderen, partner status en attitudes zijn de onafhankelijke variabelen. Om na te kunnen gaan of er een lineaire samenhang bestaat tussen de variabele werkuren en de verschillende voorspellende (dus de onafhankelijke) variabelen en hoe sterk deze samenhang is, zijn er lineaire regressieanalyses uitgevoerd. In totaal zijn er 6 lineaire regressiemodellen gedraaid. In het eerste model is een regressieanalyse gedraaid met alleen de variabele etniciteit als voorspellende variabele. In de modellen 2 tot en met 5 zijn er lineaire regressieanalyses gedraaid met etniciteit als basis, en opleidingsniveau (Model 2), het hebben van kinderen (Model 3), partner status (Model 4) en attitudes (Model 5) als toegevoegde variabelen. Er is voor deze opzet gekozen, om na te kunnen gaan of de onafhankelijke variabele de variabele etniciteit wegverklaart en om na te kunnen gaan hoe hoog de verklaarde variantie in de modellen is. Met de verklarende variantie kan nagegaan worden hoe goed de afhankelijke variabele voorspeld kan worden uit de gegevens en welke voorspellende variabele de hoogste verklarende variantie heeft. In het laatste model is de lineaire regressieanalyse gedraaid met alle voorspellende variabelen samen.

3.2 Onderzoeksmethode: kwalitatieve analyses

De kwalitatieve gegevens, zijn door middel van diepte - interviews verworven. De interviews zijn half gestructureerd maar hebben een hoog open en vrij gehalte, zodat het aan de respondent zelf ligt om de inhoud van de antwoorden te bepalen. Voor het halfgestructureerde

interview in dit onderzoek, ofwel een *focused interview* (Yin, 2003; 90), wordt er door de interviewer louter een rode draad in het gesprek gecreëerd door middel van vooraf opgestelde vragen, verder krijgt het interview een impulsief karakter. De vragenlijst vormt dus een interviewprotocol, waarbij elk interview dezelfde input heeft door de interviewer, zodat dezelfde resultaten gemeten kunnen worden. De interviewopzet bestaat uit de behandeling van de deelvragen die in hoofdstuk 1 gepresenteerd zijn in de vorm van interviewvragen. Het interview bevat vragen die gebaseerd zijn op zowel de beschrijvende deelvraag als de verklarende deelvragen. De verklarende deelvragen bevatten een vierdeling in de mogelijke oorzaken van het in de probleemstelling opgenomen gesignaleerde probleem.

De respondenten zijn op basis van een aantal criteria geselecteerd, namelijk hun afkomst, deze vrouwen zijn van Turkse, Marokkaanse, Antilliaanse & Arubaanse, Surinaamse en Nederlandse afkomst. De respondenten moesten tijdens het onderzoek tussen de 25 en 35 jaar oud zijn en een eigen huishouden hebben. Onder deze vrouwen zijn zowel vrouwen met als vrouwen zonder kinderen en partner geïnterviewd. Daarnaast hebben deze vrouwen zich slechts deeltijd beschikbaar gesteld op de arbeidsmarkt. Voor de dataverzameling zijn er diepte-interviews gehouden met 25 vrouwen, namelijk 5 respondenten voor iedere groep. Er is voor deze groep vrouwen gekozen om na te kunnen gaan wat hun redenen zijn om zich deeltijd beschikbaar te stellen op de arbeidsmarkt en of er een verschil bestaat tussen de redenen die de verschillende groepen vrouwen geven om deeltijd te gaan werken. Van de respondenten die geïnterviewd zijn, bevonden 10 (twee respondenten per groep) van de respondenten zich in mijn directe omgeving en is de rest, namelijk 15 (drie respondenten per groep) random geselecteerd. De random geselecteerde groep is op straat benaderd en geselecteerd voor een interview. De selectie van de respondenten vond bewust op verschillende tijdstippen van de dag plaats en op verschillende dagen van de week, zodat de respondentengroep een divers karakter heeft om het onderzoek zo betrouwbaar en valide mogelijk te maken. De selectie vond plaats tijdens de avonduren (bijv. een koopavond) en tijdens de middaguren op een werkdag in zowel het centrum van Rotterdam (in de winkelstraten in de stad) als in de overige drukke omgeving van Rotterdam (bijvoorbeeld Zuidplein, e.d.). De locatie en tijdstippen waren random geselecteerd, nadat vastgesteld was dat de populatie een divers publiek moest zijn. Aan de geselecteerde vrouwen werd gevraagd of zij mee wilden werken aan een interview en werden na het maken van een afspraak geïnterviewd.

Analyse

De interviews hebben binnen dit onderzoek als functie, het aanvullen en verduidelijken van de kwantitatieve analyses. Uit het interview moet afgeleid kunnen worden waarom bepaalde groepen vrouwen intensiever en een langere arbeidsduur hebben op de arbeidsmarkt vergeleken met andere groepen vrouwen en wat de oorzaken hiervan zijn. Enkele citaten uit de interviews zullen worden gebruikt om de informatie die is verkregen uit de kwantitatieve analyses te duiden, te illustreren en te nuanceren of te weerspreken.

IV. Resultaten

4.1 Beschrijvende analyses

4.1.1 Gemiddeld aantal werkuren allochtone en autochtone vrouwen

Als er naar de gemiddelde arbeidsduur van de vijf groepen vrouwen in tabel 4.1 wordt gekeken, blijkt dat er een verschil bestaat in de arbeidsuren per week tussen de vijf groepen vrouwen. Autochtone vrouwen werken het meest aantal uren per week (gemiddeld 24,63), kort gevolgd door Surinaamse en Antilliaanse & Arubaanse vrouwen. Turkse en Marokkaanse vrouwen blijken het minst aantal uren per week te werken, waarvan Marokkaanse vrouwen het laagste scoren van de vijf groepen vrouwen.

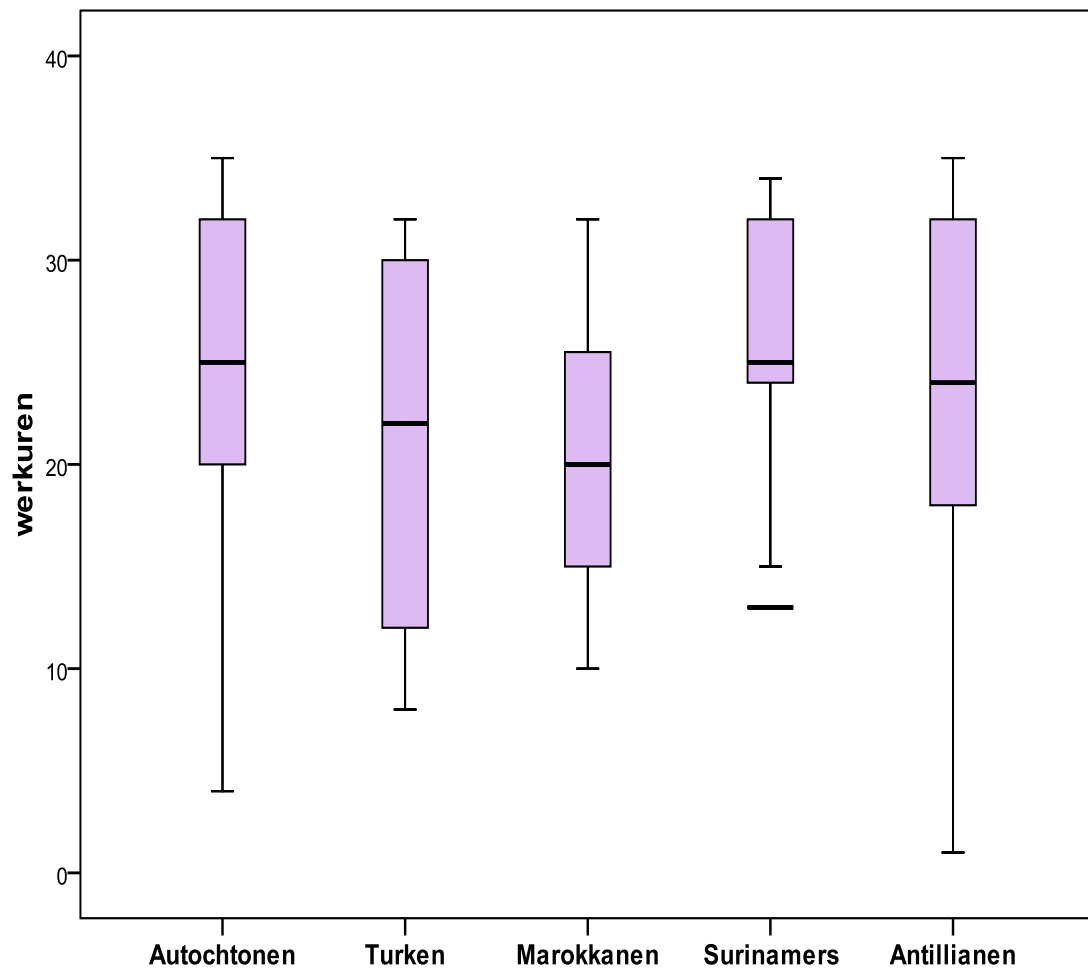
Tabel 4.1 Gemiddeld aantal werkuren per groep vrouwen

	Gemiddelde arbeidsduur p/w	s.d.	N
Autochtone vrouwen	24,63	7,868	115
Turkse vrouwen	21,82	9,126	17
Marokkaanse vrouwen	20,47	7,652	15
Surinaamse vrouwen	24,55	7,280	20
Antilliaanse vrouwen	22,90	10,267	30

Noot: Anova tests gebruikt; $F= 1,261$; $p= ,287$.

4.1.2 Gemiddelde arbeidsduur per groep kwantitatief onderzoek

Als er naar boxplot 4.1 wordt gekeken, blijkt bij de groep autochtone vrouwen dat 75% van hen tussen de 20 uur en 35 uur per week werken. De helft van deze groep respondenten werkt tussen de 25 en 35 uur per week. Bij Turkse vrouwen blijkt dat de helft van hen tussen de 12 en 30 uur per week werken. Maar de meeste Turkse vrouwen, namelijk 65% van hen werken tussen de 21 uur en 32 uur per week werken. Bij Marokkaanse vrouwen is er een verandering te zien in het aantal uren dat het meest onder hen gewerkt wordt. Bij deze groep blijkt dat 50% van alle respondenten tussen de 15 uur en 25 uur per week werken. Het valt meteen op dat Marokkaanse vrouwen (vaker) een kleiner arbeidsduur hebben dan de andere groepen vrouwen. Als er naar Surinaamse vrouwen wordt gekeken, blijkt dat de meeste van hen (namelijk 75%) tussen de 24 uur en 34 uur per week werken. Bij Antilliaanse vrouwen blijkt dat 75% van deze vrouwen tussen de 17 uur en 35 uur per week werkt en maar slechts 50% tussen de 24 uur en 35 uur per week.

Boxplot 4.1 Gemiddeld werkuren allochtone en autochtonen vrouwen

4.1.3 Gemiddelde arbeidsduur respondenten kwalitatief onderzoek

Als er naar de gemiddelde arbeidsduur van de respondenten uit mijn interviews wordt gekeken, blijkt dat Turkse, Marokkaanse en autochtone respondenten minder uren per week werken vergeleken met respondenten van Surinaamse en Antilliaanse & Arubaanse afkomst (zie bijlage I). Vrouwen van autochtone, Turkse en Marokkaanse afkomst werken het meest in middelkleine (12-19 uur) en middelgrote (20-27 uur) deeltijdbanen. Terwijl Surinamers en Antillianen & Arubanen het meest in middelgrote (20-27 uur) en grote (28-35 uur) deeltijdbanen werken.

Als er een vergelijking wordt gemaakt tussen de gemiddelde arbeidsduur van de respondenten van de kwantitatieve en kwalitatieve gegevens, blijkt uit boxplot 4.1 dat autochtone en Turkse vrouwen meer uren per week werken dan de respondenten uit mijn kwalitatief onderzoek. Bij autochtone vrouwen blijkt uit de boxplot dat zij vaker in middelgrote en grote deeltijdbanen werken, terwijl mijn autochtone respondenten uit mijn

kwalitatief onderzoek vaker in middelkleine en middelgrote deeltijdbanen werken. Bij Turkse vrouwen kan er eenzelfde conclusie getrokken worden als bij autochtone vrouwen. Als er naar de arbeidsduur van Marokkaanse vrouwen wordt gekeken komt de gemiddelde arbeidsduur van de respondenten van de kwantitatieve en kwalitatieve analyses overeen. Uit beide analyses bleek dat deze vrouwen het meest in middelkleine en middelgrote deeltijdbanen werken. Ook bij Antilliaanse & Arubaanse en Surinaamse vrouwen komt de gemiddelde arbeidsduur van de respondenten van beide analyses overeen, waaruit bleek dat deze twee groepen vrouwen het meest in middelgrote en grote deeltijdbanen werken.

4.1.4 Gemiddeld opleidingsniveau, aantal kinderen, verhouding partnerstatus en attitudes allochtone en autochtone vrouwen

Uit tabel 4.2 blijkt dat er een aanzienlijk verschil bestaat in de hoogte van het opleidingsniveau tussen allochtone en autochtone respondenten. Turkse vrouwen scoren het laagst qua opleidingsniveau, gevolgd door Surinaamse vrouwen en daarna door Marokkaanse vrouwen. Autochtone vrouwen hebben met gemiddeld een 5 de hoogste score qua opleidingsniveau, gevolgd door Antilliaanse & Arubaanse vrouwen.

Wanneer er naar het aantal kinderen wordt gekeken blijkt dat Turkse en Marokkaanse vrouwen het meest aantal kinderen hebben van de vijf groepen vrouwen, gevolgd door Surinaamse vrouwen. Autochtone en Antilliaanse & Arubaanse scoren het laagste qua aantal kinderen met gemiddeld 1 kind.

Bij het bekijken van de partner status van de vijf groepen vrouwen blijkt dat de categorie alleenstaanden het meeste voorkomt bij Antilliaanse en autochtone vrouwen. Ook bij de categorie samenwonend komt dit het meeste voor onder autochtone vrouwen gevolgd door Antilliaanse vrouwen. Als er naar gehuwde vrouwen wordt gekeken, komt dit het meeste voor onder Turkse en Marokkaanse vrouwen, gevolgd door Surinaamse vrouwen.

Als er naar attitudes van vrouwen wordt gekeken, blijkt dat de categorie sekserollen niet significant is. Wat inhoudt dat de gemiddelde sekserollen van deze vijf groepen vrouwen niet significant van elkaar verschillen. Bij de categorie vrouwentaken blijkt dat autochtone en Marokkaanse vrouwen het hoogste scoren, gevolgd door Surinaamse vrouwen. Turkse en Antilliaanse & Arubaanse vrouwen scoren het laagst wat vrouwentaken betreft.

In bijlage II kan een beschrijving van de verklarende variabelen worden gevonden.

Tabel 4.2 Gemiddelde opleidingsniveau, aantal kinderen, alleenstaand, samenwonend en gehuwden per groep vrouwen

	Opleidings niveau	Kind- eren	Alleen- staande	Samen- wonend	Gehuwd	Sekse rollen	Vrouwe ntaken
Autochtonen	5,14****	,90****	37,52%***	27,83%**	35,65%****	4,3n.s.	4,27*
Turken	2,71****	1,94****	5,88%***	0%**	94,12%****	4,24n.s.	3,76*
Marokkanen	3,56****	2,20****	6,67%***	0%**	93,33%****	4,13n.s.	4,27*
Antillianen & Arubanen	4,21****	,90****	52,17%***	26,09%**	21,74%****	3,87n.s.	3,77*
Surinamers	3,28****	1,50****	23,53%***	11,76%**	64,71%****	3,95n.s.	4,05*
N	185	197	187	187	187	180	180

Noot: Anova toesten uitgevoerd. Opleidingsniveau: $F= 12,819$; $p=.000$. Kinderen: $F= 10,397$; $p=.000$

Alleenstaande: $F= 4,162$; $p=.003$ Samenwonend: $F= 3,337$; $p=.012$ Gehuwd: $F= 13,216$; $p=.000$

Sekserollen: $F= 1,280$; $p=.280$ Vrouwentaken: $F= 2,240$; $p=.067$

Sign.: * $p<0.1$. ** $p<0.05$. *** $p<0.01$. **** $p<0.001$. n.s.= niet significant.

4.2 Verklarende analyses

4.2.1 Het effect van etniciteit, opleidingsniveau, kinderen, partner status en attitudes op arbeidsduur

Uit model 1 van de lineaire regressieanalyse blijkt dat alleen de variabele Marokkanen significant is, wat inhoudt dat Marokkaanse vrouwen ruim 4 uur per week minder werken dan autochtone vrouwen. Alle andere variabelen zijn niet significant en dus verschilt het aantal uren dat Turkse, Antilliaanse en Surinaamse vrouwen werken niet significant van dat van autochtone vrouwen. Verder blijkt dat de variabele etniciteit maar slechts 0,5% van de variantie in arbeidsduur verklaart. De rest van de variatie kan toegeschreven worden aan toevallige variatie of verklaard worden door andere onafhankelijke variabelen.

Wanneer er naar model 2 gekeken wordt, blijkt dat hoe hoger het opleidingsniveau van de vrouw is, hoe meer uren ze per week werkt. Opleidingsniveau verklaart ook het effect van de variabele etniciteit weg. Verder is te zien dat de verklaarde variantie aanzienlijk is gestegen. Etniciteit en opleidingsniveau verklaren samen 5,4% van de variantie in arbeidsduur.

Uit model 3 blijkt dat vrouwen met twee - en drie of meer kinderen ten opzichte van vrouwen zonder kinderen significant minder uren per week werken. Vrouwen met twee kinderen en drie of meer kinderen werken respectievelijk 5 uur en 8 uur per week minder dan vrouwen zonder kinderen. De variabele één kind is niet significant, wat inhoudt dat er geen verschil in arbeidsduur bestaat tussen vrouwen zonder kinderen en vrouwen met 1 kind. Ook hier wordt het effect van de variabele etniciteit wegverklaard door de bovengenoemde 3 dummie variabelen. Wel wordt er met de variabele kinderen veel meer van de variatie in arbeidsduur verklaart dan met de variabelen etniciteit en opleidingsniveau in de vorige 2

modellen. De verklaarde variantie is hier gestegen naar 8,2% vergeleken met 5,4% in model 2 met opleidingsniveau als verklarende variabele. (Als er naar bijlage III gekeken wordt, blijkt dat de variabele kinderen significant is en dat het hebben van kinderen ervoor zorgt dat vrouwen gemiddeld 2,6 uur per week minder gaan werken. Ook hier wordt het effect van de variabele etniciteit wegverklaard door de variabele kinderen. Wel wordt er met de variabele kinderen meer van de variatie in arbeidsduur verklaard dan met de variabelen etniciteit, opleidingsniveau en de dummie variabelen van kinderen. De verklaarde variantie is dan 9,5% vergeleken met de huidige 8,2% in model 3 met de dummie variabelen).

In model 4 blijkt dat alleenstaande en samenwonende vrouwen ten opzichte van getrouwde vrouwen significant meer uren per week werken. Alleenstaande en samenwonende vrouwen werken respectievelijk rond de 3 uur en 4 uur per week meer dan getrouwde vrouwen. Ook hier wordt het effect van de variabele etniciteit wegverklaard door deze twee variabelen. De variabelen etniciteit en partnerstatus verklaren slechts 2,8% van de variantie in arbeidsduur. Deze variabelen verklaren minder van de variantie in de variabele werkuren dan de variabelen in model 2 en 3.

Bij het één na laatste model blijkt dat de attitudevariabelen, beide niet significant zijn en dat verschillen in etniciteit tussen vrouwen significant blijven. Marokkaanse vrouwen werken ruim 4,5 uur per week minder dan autochtone vrouwen. De variabelen etniciteit, sekserollen en vrouwentaken verklaren maar slechts 1% van de variantie in arbeidsduur. Wat het één na laagste verklarende variantie is.

In model 6 kan geconstateerd worden dat alleen de variabelen opleidingsniveau, drie of meer kinderen en samenwonend significant zijn, waarvan kinderen een negatief effect heeft op arbeidsduur en opleidingsniveau en samenwonend een positief effect. De variabelen één kind, twee kinderen, alleenstaand, sekserollen en vrouwentaken zijn niet significant. Dit houdt in dat er geen verschil in arbeidsduur bestaat tussen alleenstaande en gehuwde vrouwen, tussen vrouwen met één kind en twee kinderen en vrouwen zonder kinderen en ook geen verschil in de arbeidsduur van vrouwen met een hogere sekserollen en vrouwentaken opvatting dan vrouwen met een lagere. Verder wordt de variabele etniciteit helemaal wegverklaard door de andere variabelen. Alle variabelen samen verklaren 12,5% van de variantie in arbeidsduur. Dit model biedt de hoogste verklarende variantie voor arbeidsduur vergeleken met voorgaande modellen.

Tabel 4.3 Lineaire regressieanalyse, afhankelijke variabele: werkuren

Onafhankelijke variabelen	Model 1		Model 2		Model 3		Model 4		Model 5		Model 6	
	B	s.e.	B	s.e.	B	s.e.	B	s.e.	B	s.e.	B	s.e.
Turken	- 2,811n.s.	.282	.487n.s.	.265	,108n.s.	.282	-,742n.s.	.288	-3,230n.s.	.293	2,966n.s.	.284
Marokkanen	-4,168*	.266	-1,327n.s.	.216	-,747n.s.	.266	- 2,124n.s.	.272	-4,510*	.277	1,476n.s.	.232
Antillianen & Arubanen	- 1,735n.s.	.360	-,821n.s.	.365	-1,672n.s.	.360	- 1,332n.s.	.329	-1,869n.s.	.374	,318n.s.	.346
Surinamers	-,085n.s.	.303	1,761n.s.	.297	1,455n.s.	.303	,232n.s.	.288	-,284n.s.	.315	3,136n.s.	.302
Opleidingsniveau			1,317****	1.775							1,163**	1.782
1 kind					-1,752n.s.	.427					-,601n.s.	.439
2 kinderen					-5,080****	.455					- 2,776n.s.	.463
3+ kinderen					-8,062****	.309					- 7,454***	.284
Alleenstaand							3,223**	.468			2,041n.s.	.475
Samenwonend							3,887**	.411			3,803**	.411
Sekserollen									,772n.s.	1.028	,098n.s.	1.020
Vrouwentaken									,004n.s.	.980	-,325.s.	.973
Adjusted R square	0,5%		5,4%		8,2%		2,8%		1,0%		12,5%	
N	197		185		196		187		180		158	

Noot: bovenstaande modellen bestaan uit de volgende variabelen: **Model 1:** etniciteit. **Model 2:** etniciteit en opleidingsniveau.

Model 3: etniciteit en kinderen. **Model 4:** etniciteit en partner status. **Model 5:** etniciteit en attitudes.

Model 6: etniciteit, opleidingsniveau, kinderen, partner status en attitudes.

Referentiecategorieën: bij *etniciteit is het autochtone vrouwen, *partner status is het gehuwd en *kinderen is het geen kinderen.

Sign.: * p<0.1, ** p<0.05, ***p<0.01,****p<0.001 en n.s. is niet significant

4.2.2 Invloed opleidingsniveau, kinderen, partner en attitudes op arbeidsduur respondenten: kwalitatief onderzoek

In deze paragraaf wordt er nagegaan in hoeverre de antwoorden van mijn respondenten van mijn kwalitatieve onderzoek overeenkomen met de resultaten van mijn kwantitatieve onderzoek. Centraal staat hoe de vrouwen zelf over hun deeltijdarbeid denken en welke factoren volgens hen een rol hebben gespeeld bij hun keuze voor deeltijdarbeid.

4.2.2.1 Opleidingsniveau en de invloed hiervan op arbeidsduur van vrouwen

Tijdens de interviews bleek dat er onder de respondenten een verschil bestaat tussen het aantal uren dat laag, middelbaar en hoog opgeleide vrouwen werken en de redenen die deze vrouwen hebben voor hun arbeidsduur.

Een laag opgeleide Turkse respondent die 15 uur per week als schoonmaakster werkt gaf aan:

‘Mijn baan is goed te combineren met de zorg voor mijn kinderen. Het is 3 uurtjes per dag en als de kinderen op school zitten kan ik heel even gaan werken. Voordat school afgelopen is, ben ik alweer thuis en heb ik voor het eten gezorgd en huishoudelijke taken verricht die nog moesten worden gedaan.’

Het is dus duidelijk dat de zorg en opvoeding van haar kinderen voor deze vrouw belangrijker is dan werken, met als gevolg een kortere arbeidsduur. Maar sommige van mijn respondenten kozen voor de zorg van hun kinderen door andere redenen. Een Antilliaanse respondent die tussen de 12-19 uur per week werkt gaf aan:

‘Ik verdien per uur niet veel, slechts minimumloon! Dan ga ik zeker niet extra werken. Het is zonde van mijn tijd en moeite. Als ik meer betaald kreeg, zou ik er misschien anders over denken, maar met wat ik nu verdien, echt niet. Ik besteed mijn tijd liever aan mijn kinderen en leuke dingen met hen doen.’

Als er naar de redering van middelbaar opgeleide vrouwen wordt gekeken, blijkt dat ook zij voor de zorg en opvoeding van hun kinderen kiezen in plaats van meer werken. Zij willen de zorg en opvoeding van hun kinderen liever niet geheel overlaten aan anderen of aan een kinderopvang. Maar deze vrouwen hebben wel een hogere arbeidsduur dan laag opgeleide vrouwen. Een autochtone vrouw die 20-27 uur per week werkt zei:

'Ik werk om wat extra's te verdienen. Het geld dat ik verdien wordt apart gezet om leuke dingen mee te doen, zoals een dagje uit met de kinderen of om op vakantie te gaan. Maar alleen daarvoor! Het dragen van de zorg over mijn kinderen is zeker belangrijk en juist daarom wil ik zeker niet extra uren per week gaan werken.'

Sommige respondenten gaven andere redenen aan voor hun arbeidsduur. Een Surinaamse respondent die 20-27 uur per week werkt gaf aan:

'Ik zou liever wat minder willen gaan werken en meer tijd willen spenderen aan mijn kinderen. Maar dat gaat niet! De vaste lasten moeten iedere maand weer betaald worden en ik moet het aantal uren dat ik nu werk, werken om de vaste lasten te kunnen betalen. Met alleen het inkomen van mijn man lukt dat niet. Naast dat wil je ook af en toe wat leuks buitenshuis doen met je kinderen. Maar het is zeker zwaar om drie dagen per week te werken, de huishoudelijke taken te doen en genoeg tijd met je kinderen door te brengen.'

Een Marokkaanse respondent die 12-19 uur per week werkt, zei:

'Kort na het trouwen kreeg ik mijn eerste kind, er werd toen meteen van mij verwacht dat ik zou stoppen met werken. Mijn familie, maar voornamelijk mijn moeder, vond dat getrouwde vrouwen niet moeten werken. Dat dat de taak was van de man en dat de vrouw zich geheel moesten concentreren op het opvoeden van de kinderen. Maar ik vind het zelf fijn om te werken en mijn werk is wel makkelijk te combineren met het opvoeden van mijn kinderen. Ik zou wel wat meer willen gaan werken, maar mijn kinderen zijn wel het belangrijkste voor me. Mijn kinderen mogen zeker niet lijden onder het feit dat ik extra wil werken. Mijn kinderen zijn het belangrijkste voor me en gaan voor mijn werk.'

Als er naar de arbeidsduur van hoog opgeleide vrouwen wordt gekeken, blijkt dat zij de meeste aantal uren per week werken. Ook hoe zij tegen hun arbeidsduur aankijken is verschillend dan die van laag en middelbaar opgeleide vrouwen. Een hoog opgeleide Surinaamse respondent die 32 uur per week werkt gaf aan:

'Ondanks de komst van mijn kind wou ik perse hetzelfde aantal uren blijven werken. Ik heb hard gewerkt om zowel mijn universitaire diploma te behalen en mijn huidige functie te kunnen vervullen. Een kind hoeft voor mij daar geen verandering in te brengen. Mijn man en ik hadden van tevoren al besloten om ons kind naar een kinderopvang te sturen en tot nu toe bevalt het ons wel.'

Maar ook autochtone en Antilliaanse & Arubaanse hoog opgeleide vrouwen gaven aan geen moeite te hebben om hun kinderen naar een kinderopvang te sturen om zodoende hetzelfde aantal uren als voor de komst van hun kinderen te blijven werken. Een autochtone respondent die 28-35 uur per week werkt zei het volgende:

'Mijn dochters gaan vier dagen per week naar de opvang en de laatste dag zorg ik of mijn man, als hij kan, zelf voor onze kinderen. De kinderopvang bevalt ons en de kinderen hebben het ook naar hun zin. Dankzij de kinderopvang kan ik gewoon het aantal uren dat ik gewend ben blijven werken. Dit vind ik prettig en wil ik ook zo houden. Mijn werk zorgt ervoor dat ik me buitenshuis nuttig voel en niet het gevoel krijg dat ik maar slechts een hoog opgeleide huisvrouw ben geworden.'

Dus niet alleen uit mijn kwantitatieve analyses, maar ook uit mijn kwalitatieve analyses valt op te maken dat verschillen in arbeidsduur tussen vrouwen van diverse afkomst door verschillen in opleidingsniveau en daaraan gekoppelde zienswijze verklaard kunnen worden. Het is duidelijk dat hoe hoger opgeleid een vrouw is, hoe meer uren per week ze werkzaam zal zijn op de arbeidsmarkt en dat opleidingsniveau ervoor zorgt dat er verschillen in redenen zijn tussen laag en hoog opgeleide vrouwen om meer of minder uur per week te gaan werken. De meeste vrouwen met een laag en middelbare opleidingsniveau vinden de zorg en opvoeding voor de kinderen belangrijker dan werken. Bij hoog opgeleide vrouwen is juist het carrière maken belangrijker.

4.2.2.2 Kinderen en de invloed hiervan op de arbeidsduur van vrouwen

Uit de resultaten van de kwantitatieve analyses bleek dat het hebben van kinderen van negatieve invloed is op de arbeidsduur van vrouwen. Hier geldt hoe meer kinderen vrouwen hebben, hoe minder uren ze zich beschikbaar zullen stellen op de arbeidsmarkt. Dit effect van het hebben van kinderen op het aantal werkuren van vrouwen per week blijkt ook uit mijn interviews. Bij het nagaan wat hun redenen waren bij het krijgen van kinderen en het aantal kinderen voor een dergelijke arbeidsduur, gaven deze vrouwen onderstaande redenen aan.

Een autochtone respondent die 20-27 uur per week werkt zei het volgende:

'Ik vind het leuk om mijn werk en het opvoeden van mijn twee kinderen te combineren. Maar ik zal het opvoeden van mijn kinderen nooit geheel overlaten aan een kinderopvang of aan mijn eigen ouders. Ik wil zelf ook invloed hebben op hoe mijn

kinderen opgevoed worden en een groot deel uitmaken van hun kinderjaren. Bovendien denk ik dat ik beter voor mijn kinderen kan zorgen dan een kinderopvang waar 2 á 3 teamleidsters met 15 of meer kinderen te maken hebben en zij alle kinderen niet genoeg aandacht kunnen geven.'

Een Marokkaanse respondent met 3 kinderen die tussen de 1-11 uur per week werkt, zei:

'Ik werk en voed zelf mijn kinderen op. Maar als het werken en de zorg voor mijn kinderen mij teveel wordt, zeg ik eerlijk, dan stop ik meteen met werken. Mijn kinderen zijn het aller belangrijkste voor me.'

Een Antilliaanse respondent die 32 uur per week werkt zei het volgende:

'Mijn zoon gaat 4 dagen naar de kinderopvang. Ik heb daar geen moeite mee en het geeft me zeker de gelegenheid om het aantal uren dat ik per week wil en moet werken om in de kosten te voorzien, daadwerkelijk te werken.'

Het blijkt dat vrouwen die tot en met 27 uur per week werken (ongeacht herkomst) veel waarde hechten aan het zelf opvoeden van hun kinderen in vergelijking met vrouwen die 28-35 uur per week werken. Vrouwen die meer dan 27 uur per week werken hebben een moderne kijk op het opvoeden van hun kinderen. Zij vinden dat het hebben van kinderen geen probleem hoeft te vormen om nog steeds hetzelfde aantal uren als voor het hebben van kinderen te blijven werken en hebben er verder geen problemen mee om hun kinderen naar een kinderopvang voor enkele dagen in de week te sturen.

4.2.2.3 Het hebben van een partner en de invloed hiervan op de arbeidsduur van vrouwen

Uit model 6 van tabel 4.3 bleek dat samenwonende vrouwen meer uren per week werken dan gehuwde vrouwen. Alleenstaande vrouwen verschilden niet significant van gehuwde vrouwen wat betreft hun arbeidsduur. Tijdens de interviews bleek dat het wel of niet hebben van een partner van invloed is op de arbeidsduur van vrouwen. Het hebben van een partner creëert meer mogelijkheden bij vrouwen om minder uren per week te gaan werken, dan bij vrouwen zonder partner die alleen voor alle kosten moeten opdraaien.

De vrouwen met partners gaven aan dat het inkomen van hun partner ervoor zorgde dat zij zich niet voltijd beschikbaar hoeven te stellen op de arbeidsmarkt. Een autochtone respondent die 20-27 uur per week werkt zei:

'Mijn man werkt fulltime en ik 24 uur per week. Van zijn inkomen kunnen we de vaste lasten betalen en mijn inkomen is om iets extra's met de kinderen te doen. Reden om extra te gaan werken is er niet en eerlijk gezegd zou ik het ook niet willen.'

Een Turkse respondent gaf het volgende aan:

'Met het inkomen van mijn man en mij komen we financieel wel rond. Reden om extra uren te gaan werken is er niet en ik wil het ook niet omdat ik dan minder tijd over zal houden om met mijn kinderen door te kunnen brengen.'

Van de respondenten zonder partner werken de meeste in middelgrote deeltijdbanen (20-27 uur) of grote deeltijdbanen (28-34 uur). In vergelijking met vrouwen met partner is dit toch een aanzienlijk verschil in de arbeidsduur. Een Surinaamse vrouw die 28-34 uur per week werkt, gaf de volgende reden aan voor een dergelijke arbeidsduur:

'Ik sta er alleen voor en moet zelf alle kosten dragen. Ik zou ook graag minder willen gaan werken, maar de rekeningen moeten betaald worden en van een karige uitkering kan je bijna niet leven, dus laat staan leuke dingen doen met je kinderen.'

Een Arubaanse respondent die tussen de 28-35 uur per week werkt, gaf aan:

'Toen ik en mijn man uit elkaar gingen, had ik het financieel erg moeilijk. Dit omdat hij de hoofdkostwinnaar was en ik maar parttime werkte. Ik moest toen wel fulltime gaan werken om rond te kunnen komen en om de dingen te kunnen blijven doen die ik altijd deed. Het sturen van mijn kind naar een kinderopvang was voor mij toen de beste oplossing. Mijn moeder kon niet iedere dag op mijn kind passen en ik had besloten om haar voor vijf dagen in de week naar een kinderopvang te sturen. Tot nu toe heb ik daarvan geen spijt gehad. Ik kan gewoon fulltime werken en mijn dochter heeft het best wel naar haar zin op de kinderopvang met de andere kinderen.'

4.2.2.4 Attitudes vrouwen en de invloed hiervan op de arbeidsduur van vrouwen

Uit tabel 4.3 bleek dat de attitudes van vrouwen, namelijk vrouwentaken en sekserollen niet significant gerelateerd zijn aan het aantal uren dat een vrouw werkt. Als er naar de antwoorden van mijn respondenten gekeken wordt, blijkt dat de attitudes ten opzichte van de combinatie van werk en zorg wel degelijk van invloed zijn op hun arbeidsduur.

De vrouwen met een laag opleidingsniveau gaven aan dat het opvoeden van de kinderen de taak van de vrouw is en dat de vrouw zich hiermee ook uitgebreid bezig moet houden. Een Marokkaanse respondent die 12-19 uur per week werkt zei:

'Ik zorg liever zelf voor de zorg en het opvoeden van mijn kinderen. Binnen onze familie was mijn moeder altijd thuis en droeg zij de zorg voor de kinderen en dat wil ik ook zo houden.'

Het is duidelijk dat onder deze groep vrouwen veel waarde wordt gehecht aan het zelf groot brengen van hun kinderen en dat zij dit liever niet willen overlaten aan een kinderopvang. Bij hoog opgeleide vrouwen is deze weerstand veel kleiner en geven zij zelfs aan dat zij geen moeite hebben met het sturen van hun kinderen naar een kinderopvang. Een Surinaamse respondent die 28-35 uur per week werkt gaf aan:

'Ik vind het helemaal niet erg om mijn kinderen naar een kinderopvang te sturen, zij vinden het leuk en leren met andere kinderen spelen en omgaan en ik kan gewoon het aantal uren blijven werken dat ik altijd gewend was.'

V. Conclusie & Discussie

In dit hoofdstuk zal de beantwoording van de probleemstelling en de daaruit voortkomende deelvragen centraal staan. Er zal eerst worden nagegaan of de hypothesen, die in hoofdstuk 2 gepresenteerd zijn, aangenomen of verworpen worden, om daarna de deelvragen en de probleemstelling te beantwoorden.

5.1 Conclusie hypothesen

In deze paragraaf zullen de hypothesen worden nagegaan. Er zal op basis van de data-analyse uit hoofdstuk 4 nagegaan worden of de hypothesen wel of niet verworpen zullen worden.

De eerste hypothese dat binnen dit onderzoek geformuleerd is, luidt als volgt: *'Het verschil in opleidingsniveau tussen allochtone en autochtone vrouwen biedt een verklaring voor het verschil in hun arbeidsduur.'* Uit de analyses blijkt dat bovengenoemde hypothese aangenomen kan worden. Uit de lineaire regressieanalyse blijkt dat er een verband bestaat tussen opleidingsniveau en het aantal uren dat een vrouw per week werkt, waarbij geldt dat hoe hoger een vrouw opgeleid is, hoe meer uren ze per week werkt.

De tweede hypothese luidt als volgt: *'Het verschil in het hebben van kinderen en het aantal kinderen tussen allochtone en autochtone vrouwen biedt een verklaring voor het verschil in hun arbeidsduur.'* Deze hypothese kan aangenomen worden. Uit de data-analyse bleek dat er een verband bestaat tussen het hebben van kinderen en het aantal kinderen en de arbeidsduur van vrouwen. Waarbij geldt hoe meer kinderen een vrouw heeft, hoe minder uren ze per week werkzaam zal zijn.

De derde hypothese luidt als volgt: *'Het verschil in partner status tussen allochtone en autochtone vrouwen biedt een verklaring voor het verschil in hun arbeidsduur.'* Deze hypothese kan gedeeltelijk aangenomen worden. Uit de data-analyse bleek dat samenwonende vrouwen meer uren per week werken in vergelijking met gehuwde vrouwen. Maar wat de arbeidsduur van alleenstaande en gehuwde vrouwen betreft, bleek dat het aantal uren dat alleenstaande vrouwen werken niet significant verschilt van die van gehuwde vrouwen. Dus het hebben van een partner leidt bij gehuwde vrouwen tot een lagere arbeidsduur dan bij samenwonende vrouwen. Maar de arbeidsduur van alleenstaande vrouwen verschilt niet significant van die van gehuwde vrouwen. Dus het verschil in arbeidsduur bestaat alleen tussen vrouwen met een partner en niet tussen vrouwen die wel en zij die geen partner hebben.

De vierde hypothese luidt als volgt: *'Het verschil in attitudes tussen allochtone en autochtone vrouwen biedt een verklaring voor het verschil in hun arbeidsduur.* Deze hypothese kan worden verworpen. Uit de data-analyse bleek dat de attitudevariabelen vrouwentaken en sekserollen niet significant waren. Dit houdt in dat het hebben van een bepaalde attitude niet tot significante verschillen leidt in het aantal uren dat deze vrouwen werken in vergelijking met vrouwen die deze attitudes niet hebben. Maar mijn kwalitatieve analyses lieten wel het belang van attitudes zien, waaruit bleek dat de attitudes ten opzichte van de combinatie van werk en zorg wel van invloed zijn op vrouwen de arbeidsduur.

5.2 Conclusie probleemstelling en deelvragen

De probleemstelling zoals deze in hoofdstuk 1 is gepresenteerd zal in deze paragraaf met behulp van de beantwoording van de deelvragen beantwoord worden.

Beantwoording beschrijvende deelvraag

Welke factoren liggen ten grondslag aan verschillen in de arbeidsduur onder allochtone, namelijk Turkse, Marokkaanse, Antilliaanse & Arubaanse en Surinaamse vrouwen, en autochtone vrouwen?

Uit zowel mijn kwantitatieve analyses als mijn kwalitatieve analyses bleek dat het opleidingsniveau van een vrouw, het hebben van kinderen en aantal kinderen van invloed zijn op de arbeidsduur van een vrouw: hoe hoger het opleidingsniveau van een vrouw is, hoe meer uren ze per week werkt en hoe meer kinderen een vrouw heeft, hoe minder uren zij werkt. Bij partner status en de attitudes van vrouwen bleek er een discrepantie te bestaan tussen de resultaten uit mijn kwalitatieve en kwantitatieve onderzoek. Uit mijn kwantitatieve onderzoek bleek dat de arbeidsduur van alleenstaande vrouwen niet significant verschilt met die van gehuwde vrouwen. Wel bestaat er een verschil in de arbeidsduur tussen samenwonende en gehuwde vrouwen, waarbij samenwonende vrouwen meer uren per week werken dan gehuwde vrouwen. Uit de interviews met mijn respondenten bleek dat het wel of niet hebben van een partner van invloed is op de arbeidsduur van vrouwen. Vrouwen zonder partner bleken een hogere arbeidsduur te hebben dan vrouwen met partner. Ook bij de variabele attitude zie ik een verschil tussen mijn kwantitatieve en kwalitatieve analyses. Uit de lineaire regressieanalyses bleek dat er geen significant verschil bestaat in de arbeidsduur van vrouwen

met bepaalde attitudes en vrouwen zonder, terwijl uit mijn interviews bleek dat attitudes die vrouwen hebben wel van invloed zijn op hun arbeidsduur.

Beantwoording verklarende deelvraag

In hoeverre is opleidingsniveau de oorzaak voor het verschil in arbeidsduur tussen allochtone en autochtone vrouwen?

Uit de data-analyses bleek dat het opleidingsniveau van de vrouw van invloed is op haar arbeidsduur. De regressieanalyses lieten zien dat hoe hoger opgeleid een vrouw is, hoe meer uren ze buitenshuis werkt. Bovenstaande bleek ook uit de interviews met mijn respondenten voor mijn kwalitatieve onderzoek. Ook daar was een verschil in arbeidsduur te bekennen tussen vrouwen met een hoog opleidingsniveau, die meer uren per week werken en vrouwen met een laag opleidingsniveau, die minder tijd aan werken besteden. Dus de hoogte van het opleidingsniveau van een vrouw is bepalend voor haar arbeidsduur. Mijn beschrijvende analyses lieten al zien dat er grote verschillen in opleidingsniveau bestaan tussen de 5 groepen vrouwen in mijn onderzoek. Aangezien opleidingsniveau het effect van etniciteit niet langer significant maakte, kan ik concluderen dat verschillen in opleidingsniveau het verschil in arbeidsduur tussen autochtone en allochtone vrouwen wegverklaart.

In hoeverre is het hebben van kinderen en het aantal kinderen de oorzaak voor het verschil in de arbeidsduur tussen allochtone en autochtone vrouwen?

Uit de data-analyses is gebleken dat het hebben van kinderen van significante invloed is op de arbeidsduur van vrouwen. Bij het krijgen van kinderen gaan vrouwen minder uren per week werken. Vrouwen met drie of meer kinderen werken de minste uren per week dan vrouwen die een lager kindertal hebben. Bovenstaande bleek ook uit de interviews met de respondenten, waar duidelijk werd dat vrouwen met kinderen liever minder tijd aan werk besteden door de komst van hun kinderen. Het is ook duidelijk dat er binnen de vijf groepen vrouwen een verschil aanwezig is qua aantal kinderen. Vrouwen van Turkse en Marokkaanse afkomst krijgen de meeste kinderen in vergelijking met vrouwen van Antilliaanse & Arubaanse, Surinaamse en autochtone afkomst. Het hebben van veel kinderen heeft als gevolg dat een vrouw zich minder uren per week beschikbaar stelt op de arbeidsmarkt. Aangezien Turkse en Marokkaanse vrouwen gemiddeld meer kinderen krijgen dan Antilliaanse & Arubaanse, Surinaamse en autochtone vrouwen is het ook duidelijk dat zij zich minder vaak

en voor minder uren per week beschikbaar stellen op de Nederlandse arbeidsmarkt dan Antilliaanse & Arubaanse, Surinaamse en autochtone vrouwen. Aangezien het hebben van kinderen het effect van etniciteit niet langer significant maakte, kan ik concluderen dat verschillen in het hebben van kinderen het verschil in arbeidsduur tussen autochtone en allochtone vrouwen wegverklaart.

In hoeverre is het hebben van een partner de oorzaak voor het verschil in de arbeidsduur tussen allochtone en autochtone vrouwen?

Uit tabel 4.3 model 4 bleek dat partner status het effect van etniciteit wegverklaart. Maar in mijn volledige model (model 6) viel op dat partner status slechts gedeeltelijk van invloed is op vrouwen de arbeidsduur. Samenwonende vrouwen bleken zich het meest aantal uren per week beschikbaar te stellen op de arbeidsmarkt in vergelijking met gehuwde vrouwen. Daarentegen bleek dat het verschil tussen alleenstaande en gehuwde vrouwen niet meer significant was. Maar dat komt waarschijnlijk omdat in dit model opleidingsniveau en kinderen ook worden meegenomen. Uit mijn interviews bleek dat het niet hebben van een partner van invloed is op de arbeidsduur van mijn respondenten en dat deze vrouwen een langere arbeidsduur hebben dan vrouwen met partner.

Wanneer er gekeken wordt naar het hebben van een partner, blijkt uit de vijf groepen vrouwen dat voornamelijk Turkse, Marokkaanse en autochtone vrouwen het meest getrouwd zijn. Van deze drie groepen vrouwen is tussen de 75% à 80% getrouwd. Wanneer er naar Antilliaanse & Arubaanse en Surinaamse vrouwen wordt gekeken, blijkt dat er heel veel (rond de 50%) eenoudergezinnen onder deze twee groepen vrouwen voorkomen. Wanneer alleen de resultaten van het kwantitatieve onderzoek toegepast worden, blijkt dat Antilliaanse & Arubaanse en Surinaamse vrouwen het meest aantal uren werken, aangezien het meest aantal samenwonende vrouwen onder hen voorkomen. Turkse en Marokkaanse vrouwen scoren het laagst wat arbeidsduur betreft, aangezien de meeste huwelijken onder hen voorkomen, gevolgd door autochtone vrouwen. Bij het toepassen van de resultaten van mijn kwalitatief onderzoek blijkt dat ook hier Antilliaanse & Arubaanse en Surinaamse vrouwen het meest aantal uren per week werken, aangezien de meeste van hen geen partner hebben. Dus het wel of niet hebben van een partner biedt in bepaalde mate ook een verklaring voor de verschillen in arbeidsduur tussen allochtone en autochtone vrouwen.

In hoeverre is het hebben van bepaalde motivaties en attitudes de oorzaak voor het verschil in de arbeidsduur tussen allochtone en autochtone vrouwen?

Uit de lineaire regressieanalyses bleek dat de attitudes van vrouwen geen significant effect hebben, wat inhoudt dat er geen significant verschil bestaat in het aantal uren dat vrouwen met traditionele rolopvattingen werken in vergelijking met het aantal uren dat vrouwen met moderne rolopvattingen werken. Echter, wanneer er naar de diepte/interviews gekeken wordt, blijkt dat de attitudes van vrouwen wel van invloed zijn op hun arbeidsduur. Vrouwen met traditionele rolopvattingen hebben een lagere arbeidsduur dan vrouwen met moderne rolopvattingen.

Wanneer de resultaten van het kwantitatieve onderzoek hier toegepast zouden worden, zou geconcludeerd kunnen worden dat de attitudes niet de verschillen in arbeidsduur tussen de 5 groepen vrouwen wegverklaart. Maar de resultaten van het kwalitatieve onderzoek suggereren een ander beeld. Vervolgonderzoek zou op dit punt gewenst zijn, op dit punt kom ik terug in mijn discussie.

Welke van bovenstaande vier verklaringen is het belangrijkste?

Wanneer we kijken naar de verklaarde variantie, blijkt dat van de vier behandelde verklaringen dat het hebben van kinderen de belangrijkste verklaring is voor de verschillen in arbeidsduur tussen de vijf groepen vrouwen. Uit de lineaire regressieanalyses blijkt dat de variabele kinderen de meest belangrijke verklaring bood voor de variatie in de variabele werkuren. Wanneer er naar het kwalitatieve onderzoek wordt gekeken blijkt dat bij Turkse en Marokkaanse vrouwen het hebben van kinderen, maar voornamelijk de attitudes van deze vrouwen over de opvoeding van hun kinderen de belangrijkste verklaring te zijn voor hun arbeidsduur. Bij Antilliaanse & Arubaanse en Surinaamse vrouwen is het een combinatie van het niet hebben van een partner en het hebben van een hoog opleidingsniveau. Antilliaanse & Arubaanse en Surinaamse vrouwen zijn vaker dan de andere drie groepen vrouwen alleenstaande moeders die in grote deeltijdbanen moeten werken om financieel rond te kunnen komen. Maar deze twee groepen vrouwen hebben ook vaak een hoge opleiding genoten en sommigen gaven ook aan carrière te willen maken en het hebben van kinderen niet als een hindernis te zien om dit te kunnen bereiken. Wat autochtone vrouwen betreft tonen de kwalitatieve gegevens naar mijns inziens dat het een combinatie van alle drie de verklaringen is.

Beantwoording probleemstelling

Aan de hand van de gepresenteerde gegevens kan de probleemstelling beantwoordt worden.

Er bestaat een verschil in de arbeidsduur onder allochtone, namelijk Turkse, Marokkaanse, Antilliaanse & Arubaanse en Surinaamse vrouwen, en autochtone vrouwen. Hoe kan dit verschil verklaard worden?

Door de verschillen in arbeidsduur tussen de vijf groepen vrouwen, was de verwachting dat etnische afkomst ook van invloed was op het aantal uren dat vrouwen buitenshuis werken. Maar de data-analyses lieten zien dat etniciteit niet van invloed is op vrouwen de arbeidsduur, wanneer rekening wordt gehouden met het behaalde opleidingsniveau van vrouwen, het hebben van kinderen en het aantal kinderen dat zij hebben, hun partner status en hoe ze tegen de opvoeding van hun kinderen aankijken. Het is dus duidelijk dat de verschillen in arbeidsduur tussen deze vijf groepen vrouwen niet afhankelijk is van hun afkomst, maar wel hoe deze vrouwen in het leven staan. De verschillen in factoren en achterliggende motieven van vrouwen, en niet hun etniciteit, verklaren de verschillen in hun arbeidsduur.

5.3 Discussie

In mijn onderzoek naar deeltijdarbeid is er duidelijk een bepaalde selectie gemaakt wat mijn respondenten betreft. Ten eerste werden alleen vrouwen meegenomen van een bepaalde leeftijdscategorie van tussen de 25 en 35 jaar oud. Dit zijn relatief jonge vrouwen met misschien een heel andere kijk op de wereld en op arbeid dan vrouwen van een wat oudere leeftijd. Het onderzoeken van vrouwen uit een bredere leeftijdscategorie zou ervoor kunnen zorgen dat de verschillen in leeftijdsklasse en verschuivingen over de tijd heen tussen de groepen vrouwen boven tafel gehaald worden. Het zou meer inzicht kunnen geven in de verklaringsfactor van bijvoorbeeld opleidingsniveau, kinderen en andere factoren onder de groepen vrouwen. Bijvoorbeeld of opleidingsniveau een belangrijkere rol in de verklaring van arbeidsduur onder jongere vrouwen biedt dan onder oudere vrouwen of juist andersom. Bovenstaande kan een bredere verklaring bieden voor het deeltijd werken van vrouwen, de verschillen in arbeidsduur en arbeidsmarktparticipatie binnen groepen en tussen de verschillende groepen vrouwen.

Binnen mijn onderzoek werden alleen maar vrouwen meegenomen die deeltijd werken. Dit terwijl in mijn inleiding uit de cijfers van het CBS bleek dat met name de

arbeidsmarktparticipatie van Turkse en Marokkaanse vrouwen achterligt bij die van autochtone, Antilliaanse & Arubaanse en Surinaamse vrouwen: oftewel dat eerstgenoemden ook vaker dan laatstgenoemden niet werken. Dus kan impliceren dat Turkse en Marokkaanse vrouwen die wel werken op bepaalde kenmerken selectief zijn; ze zijn bijvoorbeeld jonger, zijn hoger opgeleid en hebben moderne rolopvattingen dan zij die niet werken. Dus vervolgonderzoek naar vrouwen die niet werken kan inzichten bieden in de redenen die deze vrouwen hiervoor hebben en op welke gebieden zij van vrouwen van hun eigen allochtone afkomst verschillen die wel werken.

Verder bleek ook dat bij de variabele attitude een verschil bestond tussen de resultaten van mijn kwantitatieve en kwalitatieve analyses. Uit de lineaire regressieanalyses bleek dat er geen significant verschil bestaat in de arbeidsduur van vrouwen met bepaalde attitudes en vrouwen zonder, terwijl uit mijn interviews bleek dat attitudes die vrouwen hebben wel van invloed zijn op hun arbeidsduur. De discrepantie tussen mijn onderzoeksresultaten kan misschien te maken hebben met de manier hoe attitudes van vrouwen gemeten zijn in mijn kwantitatieve analyses. Sluiten die misschien minder goed aan bij de beleefwereld van vrouwen? Zijn ze te zwart-wit geformuleerd? Vervolgonderzoek is hier zeker op zijn plaats, aangezien de kans bestaat dat andere metingen van attitudes wel laten zien dat attitudes verschillen in arbeidsduur onder de vijf groepen vrouwen wegverklaart.

Als laatst bleek dat er lage aantallen vrouwen van allochtone afkomst waren in mijn kwantitatieve analyses. Ook hier is vervolgonderzoek van belang, waar gebruik gemaakt wordt van grotere aantallen allochtone vrouwen uit de populatie zodat betrouwbaardere uitspraken gedaan kunnen worden.

Afgezien van bovengenoemde tekortkomingen heeft mijn onderzoek uitgewezen dat ondanks grote verschillen in arbeidsduur tussen allochtone en autochtone vrouwen, andere factoren zoals opleidingsniveau, kinderen en samenwonend zijn de verschillen in etniciteit wegverklaren. Het hebben van kinderen en aantal kinderen bleek de meeste verklaring te bieden voor de verschillen in arbeidsduur tussen de groepen vrouwen. Het is nu duidelijk dat etniciteit geen verklaring biedt voor de verschillen in arbeidsduur tussen de groepen vrouwen. Verder bleek ook uit mijn kwalitatieve analyses dat attitudes van invloed zijn op arbeidsduurbeslissingen van vrouwen, maar zoals boven al genoemd verder onderzoek op dit gebied nodig is.

Literatuurlijst

Alders, M. (2003). *Allochtonenprognose 2002–2050: bijna twee miljoen niet-westerse allochtonen in 2010*. In: Bevolkingstrends, 1^e kwartaal 2003, pp. 34-41. Centraal Bureau voor Statistiek: Voorburg/Heerlen.

Alders, M. (2004). *Demografie van gezinnen*. In: Bevolkingstrends, 4^e kwartaal 2004, Jaargang 52, pp. 31-34. Centraal Bureau voor Statistiek: Voorburg/Heerlen.

Amstel, van R.J., Lenshoek, D.E. en Kruidenier, H.J. (1986). *Zwangerschap, moederschap in combinatie met betaalde arbeid: een onderzoek onder recent bevallen vrouwen in Nederland naar de situatie in de praktijk*. Amsterdam: Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid.

Becker, G. S., Landes E. M. en Michael R. T. (1977) *An economic analysis of marital instability*. Journal of Political Economy 85 (6):1141-1187.

Berghe, E.V. (2009). *Opoffering en echtscheiding*. Universiteit Gent

Bollens, J. (2004). *De kosten & baten van deelname aan arbeidsmarktgerelateerde opleiding vanuit het perspectief van de deelnemer*. Leuven: Katholieke Universiteit Leuven.

Bottema, M. (1999). *“Inkomen van een- en tweeverdieners, 1997”*. In: Sociaal-economische maandstatistiek: pp. 4.

Cloin, M. en Hermans, B. (2006). *Onbetaalde arbeid en de combinatie van arbeid en zorg*. In: Wil Portegijs, Brigitte Hermans en Vinodh Lalta (red.), *Emancipatiemonitor 2006* (p. 100-140). Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau (scp-publicatie 2006/22).

Cloin, M., Keuzenkamp, S., Merens, A., Portegijs, W. en Steenvoorden, E. (2008). *Verdeelde tijd: Waarom vrouwen in deeltijd werken*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau (scp-publicatie 2008/24).

Crompton, R. (2006). *“Caring and Working”*. In: *Employment and the Family. The Reconfiguration of Work and Family Life in Contemporary Societies*. Londen, Cambridge University Press, pp. 31-61.

Crompton, R. (2006). *“Households, domestic work, market work and happiness”*. In: *Employment and the Family. The Reconfiguration of Work and Family Life in Contemporary Societies*. Londen, Cambridge University Press, pp. 139-162.

Crompton, R. & Lyonette, C. (2005). *“The new gender essentialism-domestic and family ‘choices’ and their relation to attitude”*. *The British Journal of Sociology*, 56 (4): 601-617.

Dronkers, J. & Wilbrink, B. (1993). *Dilemma's bij de groei van de deelname aan hoger onderwijs*. Zoetermeer: Achtergrondstudies van het Ministerie van Onderwijs en Wetenschappen.

Dykstra, P. A., Kalmijn, M., Knijn, T. C. M., Komter, A.E., Liefbroer, A. C. en Mulder, C. H. (2005). *Codebook of the Netherlands Kinship Panel Study, a multi-actor, a multi-method panel study on solidarity in family relationships. Wave 1. NKPS Working paper NO.1*. The Hague: Netherlands Interdisciplinary Demographic Institute.

Gelder, K. van (1987). *Kinderen van de rekening? Een-ouder-kinderen in de onderzoeksliteratuur*. Nederlands Instituut voor Maatschappelijk Werk onderzoek: Den Haag.

Gils, W. van, Kraaykamp, G. (2004). *“Full-time werkende paren in Nederland. Ontwikkeling en samenstelling 1977-2002”*. In: *Bevolking en gezin*, nr. 33, 3, pp. 95-125.

Golsteyn, B. H. H. (2007). *“The Ability to Invest in Human Capital”*. Maastricht Universiteit: ROA - publicatie.

Grift, Y.K., Plantenga, J. Schippers, J.J., Siegers, J.J. (1999). *Arbeid, zorg en beleid: de gedragreacties van huishoudens*. Universiteit Utrecht: OSA-publicatie.

Groeneveld, S., Laan Bouma-Doff, W. van der, Marx, T., Putten, A. van (2004). *Emancipatie in estafette: de positie van vrouwen uit etnische minderheden*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau

Hakim, C. (2000). *Work-lifestyle choices in the 21st century: preference theory*. Oxford: Oxford University Press.

Hartog, J. (1999). *“Moedig voorwaarts! Maar waarheen? Bepiegelingen over een kwart eeuw welvaart”*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.

Hillebrink, C., Portegijs, W., Pouwels, B. (2009). *Deeltijd (g)een probleem: Mogelijkheden om de arbeidsduur van vrouwen met een kleine deeltijdbaan te vergroten*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.

Hooghiemstra, B.T.J. en Merens, J.G.F. (1999). *Variatie in participatie. Achtergronden van arbeidsdeelname van allochtone en autochtone vrouwen*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau (Cahier 159).

Hooghiemstra, E. (2000). *Denken over verdelen*. In: S. Keuzenkamp en E. Hooghiemstra (red.), *De kunst van het combineren. Taakverdeling onder partners* (p. 101- 124). Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau (scp-publicatie 2000/4).

Huisman, C.C. en Wissen, L.J.G. van (1997). *Allochtonen en kindertal*. In: NIDI, Netherlands Interdisciplinary Demographic Institute.

Keuzenkamp, S. en Faulk, L. (2006). *Voltijds werkende moeders*. In: Investeren in vermogen. Sociaal en Cultureel Rapport 2006. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau (scp-publicatie 2006/21).

Keuzenkamp, S. & Hooghiemstra, E. (red.) (2000). *De kunst van combineren. Taakverdeling onder partners*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.

Keuzenkamp, S. en Portegijs, W. (red.) (2008). *Nederland deeltijdland: Vrouwen en deeltijdwerk*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.

Knijn, T. en F. van Wel (2001). *Een wankel evenwicht. Arbeid en zorg in gezinnen met jonge kinderen*. Amsterdam: Uitgeverij swp.

Prince, J. (2010). *Vrouwen (gedeeltelijk) op de arbeidsmarkt: een studie naar de arbeidsmarktparticipatie van autochtone- en allochtone vrouwen in Nederland en hun redenen voor hun deelnemingsgedrag*. Universiteit Rotterdam: Institutionele Omgeving 2

Roman, A., Schippers, J., Vlasblom, J.D. (2007). *Vrouwen, gezinnen en werk: een cohortbenadering van de arbeidsparticipatie in Nederland*. Universiteit Utrecht: OSA-publicatie

Tijdens, K.G. (2006). *Een wereld van verschil: arbeidsparticipatie van vrouwen 1945-2005*. Rotterdam: Erasmus Universiteit Rotterdam (pp 1-21)

Visser, J. (1999). *De Sociologie van het halve werk*. Amsterdam University Press (pp 5-48)

Yin, R.K. (2003). *Case Study Research. Design and Methods*. Thousand Oaks en Londen en New Delhi, Sage Publications.

Digitale bronnen:

www.cbs.nl

- Werkende vrouwen: *arbeidsduur vrouwen met en zonder kinderen*.
<http://www.cbs.nl/nl-NL/menu/themas/dossiers/vrouwen-en-mannen/cijfers/extra/werkende-moeders.htm>
- Gemiddelde arbeidsduur allochtone en autochtone vrouwen.
<http://statline.cbs.nl/StatWeb/publication/?DM=SLNL&PA=71958NED&D1=1,4-5,9,11-12,18-20&D2=1&D3=26,28,31-36&D4=4,21,31,41,1&HDR=G3,T&STB=G1,G2&VW=T>
- Gemiddelde arbeidsduur per opleidingsniveau.
<http://statline.cbs.nl/StatWeb/publication/?DM=SLNL&PA=71958NED&D1=1,4-5,9,11-12,18-20&D2=1&D3=16-17,19,22-23,26,32-35&D4=36,41,1&HDR=G3,T&STB=G1,G2&VW=T>

Bijlage I: Beschrijving steekproef kwalitatieve gegevens***Gemiddeld arbeidsduur respondenten m.b.t. opleidingsniveau, hebben van kinderen en partner***

	1-11 uur	12-19 uur	20-27 uur	28-35 uur
Deel 1: Opleidingsniveau				
Lage opleidingsniveau				
Autochtonen		1		
Turken		2	1	
Marokkanen	1	1	1	
Surinamers		1		
Antillianen&Arubanen		1		
Middelbare opleidingsniveau				
Autochtonen			3	
Turken			1	1
Marokkanen		1	1	
Surinamers			1	1
Antillianen&Arubanen			1	1
Hoge opleidingsniveau				
Autochtonen				1
Turken				
Marokkanen				
Surinamers				2
Antillianen & Arubanen			1	1
Deel 2: Hebben van kinderen				
Geen kinderen				
Autochtonen			1	
Turken			1	
Marokkanen				
Surinamers				1
Antillianen&Arubanen			1	
1 kind				
Autochtonen				
Turken				1
Marokkanen				
Surinamers				1
Antillianen&Arubanen			1	1
2 kinderen				
Autochtonen		1	2	1
Turken		2	1	
Marokkanen		1	2	
Surinamers		1	1	1
Antillianen&Arubanen				1
3 kinderen of meer				
Autochtonen				
Turken				
Marokkanen	1	1		
Surinamers				
Antillianen&Arubanen		1		
Deel 3: Hebben van een partner				
Wel partner				
Autochtonen		1	2	1
Turken		2	1	
Marokkanen	1	2	1	
Surinamers		1	1	1
Antillianen&Arubanen		1	1	1
Geen partner				
Autochtonen			1	
Turken			1	1
Marokkanen			1	
Surinamers				2
Antillianen&Arubanen			1	1

Bron: Interview respondenten

Bijlage II: Beschrijving verklarende variabelen

	Mean	s.e.	Minimum	Maximum	Range	N
Opleidingsniveau	4,551	1,775	1,00	7,00	6,00	185
Kinderen	1,147	1,056	0,00	4,00	4,00	197
Alleenstaand	,321	,468	0,00	1,00	1,00	187
Samenwonend	,214	,411	0,00	1,00	1,00	187
Gehuwd	,465	,500	0,00	1,00	1,00	187
Sekserollen	4,167	1,028	1,00	5,00	4,00	180
Vrouwentaken	4,111	,980	1,00	5,00	4,00	180

Bron: NKPS

Bijlage III: Regressieanalyse met de variabele kinderen

Lineaire regressieanalyse, afhankelijke variabele: werkuren

Onafhankelijke variabelen	Model 1		Model 2		Model 3		Model 4		Model 5		Model 6	
	B	s.e.	B	s.e.	B	s.e.	B	s.e.	B	s.e.	B	s.e.
Turken	- 2,811n.s.	.282	.487n.s.	.265	-,045n.s.	.282	-,742n.s.	.288	-3,230n.s.	.293	2,912n.s.	.284
Marokkanen	-4,168*	.266	-1,327n.s.	.216	-,717n.s.	.266	- 2,124n.s.	.272	-4,510*	.277	1,318n.s.	.232
Antillianen & Arubanen	- 1,735n.s.	.360	-,821n.s.	.365	-1,723n.s.	.360	- 1,332n.s.	.329	-1,869n.s.	.374	,423n.s.	.346
Surinamers	-,085n.s.	.303	1,761n.s.	.297	1,514n.s.	.303	,232n.s.	.288	-,284n.s.	.315	3,444n.s.	.302
Opleidingsniveau			1,317****	1.775							1,088**	1.782
Kinderen					-2,646****	1.056					- 2,117***	1.012
Alleenstaand							3,223**	.468			1,728n.s.	.475
Samenwonend							3,887**	.411			3,642**	.411
Sekserollen									,772n.s.	1.028	,007n.s.	1.020
Vrouwentaken									,004n.s.	.980	-,243n.s.	.973
Adjusted R square	0,5%		5,4%		9,5%		2,8%		1,0%		12,8%	
N	197		185		197		187		180		159	

Noot: bovenstaande modellen bestaan uit de volgende variabelen: **Model 1:** etniciteit. **Model 2:** etniciteit en opleidingsniveau.

Model 3: etniciteit en kinderen. **Model 4:** etniciteit en partner status. **Model 5:** etniciteit en attitudes.

Model 6: etniciteit, opleidingsniveau, kinderen, partner status en attitudes.

Referentiecategorieën: bij *eticiteit is het autochtone vrouwen en *partner status is het gehuwd.

Sign.: * p<0.1, ** p<0.05, ***p<0.01, ****p<0.001 en n.s. is niet significant